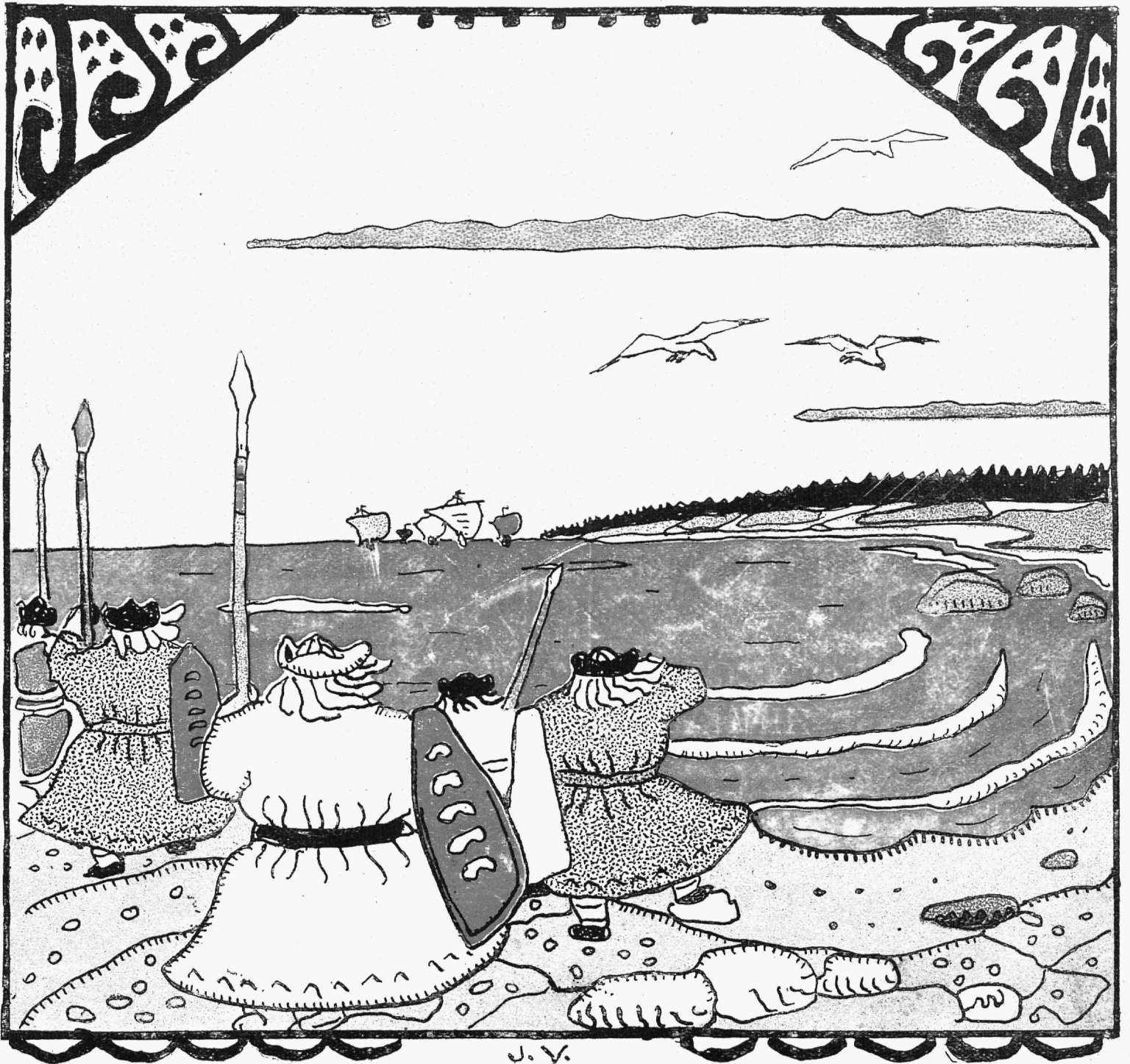

ADU

Nr. 1

21. Dets. 1922

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-
ÜHISUS („PÄEVALEHT“)

KÕIGE SUUREM GRAAFIKATÖÖSTUS EESTIS

KOIGE UUEMATE TEHNILISTE
VÕIMALUSTEGA SISSESEATUD

TRÜKIKODA

KOIGE SUUREMAD JA TÄIELIKUMAD ROTATSIOON-MASINAD
KIIRPRESSID JA LADUMISMASINAD. KÕIGE MITMEKESISEM
- - - - - VALIK TRÜKITÄHTI J. N. E. - - - - -

KOIGE TÄIELIKUM, MOOD-
SATE ABINOUEDEGA TÖÖTAV

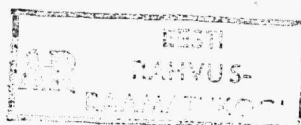
TSINKOGRAAFIA

VALMISTAB VORDLEMATA HÄSTI, KÕIGE KIIREMINI JA KORRA-
LIKULT KÕIKSUGU GRAAFILISI TÖID JA VÕIB SELLEL ALAL
OMA TÄIESTI UUE SISSESEADE TÖTTU PAREMATE VÄLIA-
MAA SELLEKOHASTE ETTEVÕTETEGA JULGESTI VOISTELDA

LITOGRAAFIA

TÖÖ KÕIGE KIIREM JA KORRALIKUM!
!! HINNAD KÕIGE MÕÕDUKAMAD !!

Nr. 1.

21. dets. 1922.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

I AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄIVIL 1-2

UUE AJAKIRJA ÜLESANNETEST.

ED. HUBEL.

Meil on kirjandusliste ajakirjade väljaandmises palju katseid tehtud, aga enamasti kõik need on nurja läinud. Oleks aga ülekohtus selle eest ainult rahvast, lugejaid süüdistada, kes ajakirjade vastu liiga leige olnud. Kahtlemata langeb suurem süü väljaandjate peale.

Ühed neist on suure ärilise kasu lootuses välja läinud ja selleks kõik abinõud kõlblikuks pidanud. Nad on rahva maitse arenemist ja halvemaid instinkte ära püüdnud kasutada ja selleks oma ajakirjad labase, tühise või nilbe kraamiga täitnud. Esite on see tõmbanudki, aga varsti on sellest vähenõudlikumgi lugeja õnneks tüdinenud ja ajakirjale selja pöörnud.

On ka parema sisuga ajakirje katsutud asutada. Sellejuures on aga nähtavasti vaimline kui ka majandusline eelarve liiga kerge-meelselt tehtud: ainult mõni number ilmub korralikult; siis peab lugeja kuude kaupa asjata ootama; ilmub veel mõni number, juba kõhna sisuga; antakse veel suuri lubadusi — ja ajakiri sureb, ilma et lugejaga korralikult jumalagagi jätaks.

On veel kolmas liik kirjanduslisi ajakirje olnud, mis aga kunagi suure hulga lugejatega pole rehkendada võinud. Need on määratud kitsale ringkonnale, kelle kunsti- ja kirjandusmaitse enam arenenud ehk kelle erihuviks kunst ja kirjandus. Senikaua kui al-

likas puudub, kust võimalik puudujääki katta, on sarnaste kirjanduskunstiliste eriajakirjade väljaandmine lootusetu.

Uus ajakiri, millega siin esineme, on oma ülesanded kindlasti ja selgesti ära piiranud. Samati on ta oma vaimlise ja majanduslise eelarve tõsiselt teinud.

„Agu“ on kirjanduse, kunsti ja teaduse ajakiri — rahvale. Meil ei tarvitse häbeneneda seda selgesti ütlemast.

Niisuguse ajakirja väljaandmist peame tarviliseks, vääriliseks kui ka raskeks ülesandeks. Ei ole kerge kirjutada rahvale, kui ei taheta olla ainult kerge, huvitav, lõbus. Ei ole kerge valida novelle ja romaane, kui ei taheta ainult tõmmata ja aega viita.

Ilmakirjandus on rikas klassilistest teostest ja suurte meistrite maalised jätkuks avaldamiseks kauaks ajaks. Aga oleks sõgedus ainult klassikute teostega ajakirja täitma hakata. Dante, Shakespeare, Voltaire ja Goethe on suured kirjanikud; aga neist ja nende suurustest üksi ei ela suuremategi nõudmistega kirjanduse armastaja. Seda enam oleme õigustatud rahvale, laiemale hulgale, ka vähemate kirjanikkude paremaid töid pakkuma.

Meie rahvas mõistab lugeda, aga seda ei pea ära laskma kasutada ettevõtjatel, kes ei mõista ehk ei taha vahet teha väärtusetu ja

väärtusliku, kõlbliku ja kõlbmata lugemis-
materjaali vahel.

Meie rahvas mõistab lugeda, — seda tuleb
ära kasutada tema maitse ja ilmavaate
arendamiseks. Selles asjas ei ole ajakirjal
mitte väike ülesanne. On ajaleht lugeja poliitiliseks kasvatajaks, siis on hea ajakiri tema
igakülgeks kultuuriliseks arendajaks.

Meie ei saa uut ajakirja esimesest numb-
rist peale niisugusele kõrgusele seada, et ta
meid endid täiesti rahuldaks ehk nõudlikuma
lugeja kõike soove täidaks. Aga meie püüd on iga
numbrit eelmisest paremaks teha. See on
võimalik, kui kaastöölised ja lugejad meid meie
püüetes ja töös toetavad, mida meie loodame.

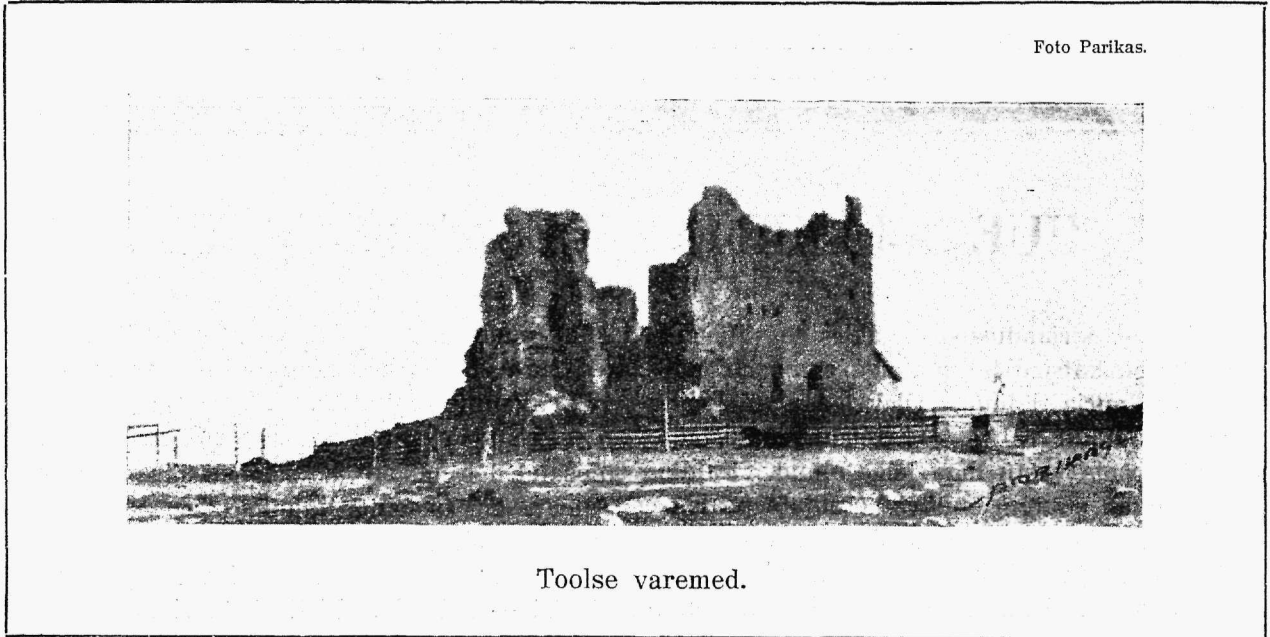

Foto Parikas.

Toolse varemed.

ÜLDINE TÕMBEVÕIM.

JAAN LINTROP.

Üks ihkas põhjanabale, teist tõmbas lõunapoolusele. Kes ihkas põhjanabale, see oli Põhja talve poeg, hallide silmadega nagu pilvine taevas. Keda tõmbas lõunapoolusele, too oli Keskpäeva päikese tütar, silmad mustad kui troopika öö. Kuid ometi, nad jäid ühte.

Ja maailm ei läinud hukka.

Kui aga nad oleksid oma unistuste maa-
dele rännanud, kui noormees oleks põhjanabal

istudes kannelt mänginud ja neid lõunamere rannas oma kuldseid juukseid kamminud, võib olla, maakera oleks siis kokku tõmbunud. Sest nii võimsalt tõmbas neid üksteise poole.

Kuid nende ihaldused jäid unistusteks. Magneet nende vahel oli nii tugev, et nad ei suutnudki lahkuda.

Nad tegid siis pulmad ja sõitsid Itaaliasse.

LINNATEEKOND.

Katked Aleksis Kivi romaanist „Seitse venda“.

FR. TUGLASE TÖLGE.

Käesoleva aasta 31. detsembril pühitseb Soome ühe oma suurima kirjaniku Aleksis Kivi viiekümne-aastast surmapäeva. Sel päeval pääsis viimsele puhkusele mees, kes oli pannud põhja Soome omapärasele kirjandusele, rajanud Soome draama, kirjutanud pea esimese algupärase romaani ja toonud sootu uusi toone Soome lüürikasse. Surres oli aga see suur teerajaja ise elust vintutatud vaimuhaige ning vallavaene.

Kivi töödest on nii välise ulatuse kui sisulise väärtuse poolest kõige tähtsam ta suur romaan „Seitsemän veljestä“. See vestab seitse venna elujuhtumusist, nende

pögenemisest metsisse, kus nad kümme aastat elavad, ja siis tagasitulekust jälle inimeste hulka. See on eepilis-humoristlik läbilõige Soome küla-ühiskonnast aastat kaheksakümmend tagasi.

Kivi „Seitsemän veljestä“ ilmub Eesti keeli tuleval kevadel, nende ridade kirjutaja tõlkes ja E. Kirjandus-Seltsi Koolikirjanduse toimkonna väljaandel. Olgu seltest tõlkest avaldatud siin kohal paar katket, mis kujutavad üht episoodi vennaste elust nende metsatalus.

F. T.

Foto Parikas.

Külatänav Eestis.

Juhani pähe torkas mõte, hakata viina keetma, ja kohe oli ka Timo ta plaaniga päri. Teised panid sellele kavatsusele küll esialgu vastu, kuid lõppeks võitis ometi Juhani ja Timo tahtmine. Juhani laiutas, kuis viingi on rõõmuks ja õnneks, kui seda mõistuse ning parajusega maitseada, eriti neile kaarnapojukestele siin süngel sisemaal. Ja nad hakkasid amette, ehtasid hundiaia nõkku väikese viinakoja ning töid sinna Jukolast vana puskarikatla. Ja nüüd keerles Impivaara ojalts suits taeva poole; ning rikkalikult andis keedis heledat viina.

Nüüd hakkasid vennaksed lusti pidama maitseades hommikust õhtuni, ja nende aeg veeres nagu jõevoog. Ja peatselt, juba kolme päeva pärast kostis nende kõrvus järelejätmatu kumisev hää, nagu kauge pasuna mäng, ning rõõmsalt keerles maailm nende silmi ees ringi. Särgiväel loosklesid nad toas, kust ühtesoodu kole mürgel ja laulujoru kostis, vahel jälle maadlusmüdin, vahel ka kakeluse kära ning mürtse. Tihtipeale lendas siis maja tugev uks äkki lahti ja mees kargas nii ruttu välja kui suutis ning tema järele teine niisama, kõigest jõust joosta ledudes. Jooksti ümber maja, ja

lühikene neljanitseline särk lehvis, ning rusked koivad välkusid. Nii kihutati, kuni karvutsi kokku mindi, või kuni teised vennad vahele ruttasid, et lepitust ja rahu teha. Siis astuti üheskoos jälle tarre, rüübati sõprusnapsid ja lauldi rõõmus laulukene, lustiliselt jorutades.

Lähenes mihkclipäev, ja vennastel tuli nõu, seda püha õieti suurepäraselt pidutseda. Varustati väärtsulik koorem linna, mille eest saadava rahaga pidu puhuks jõumakraami pidi ostetama: rummi, õlut, silmuseid, heeringaid ning saia. Suur oli vankri ümber meeste askeldus ja tegevus kargel mihklikuu päeval. Seal tõseti ja asetati kotte, pingutati köit ja tõmmati tugevaid seasõlmi. Kõik sündis üpris väledalt, sündis tulise hooga; sest igaüks neist oli tugeva hommikunapsi kurku kallanud. Peatselt seisis koorem õues valmina, ja Simeoni ning Ero läksid Häämenlinna poole teele, rattail tündrivõrd rukkid ja kakskümmend toopi viina, ning vana Valge aisade vahel. — Kuid tares jätkati lustiliselt kisavat elu, kummutati kibust viina, ja päev läks päeva järele. Kulus juba nädal ja pisut teistki, kuid linnamehi ei näinud, ei kuulunud, ning vennaksed hakkasid juba asja nii ja teisiti arvama. Ja kui nad nõnda arutasid, koitis juba kümnes päev, kuid ikka samal teadmatul teel viibisid Simeoni ning Ero.

Päike tõusis, ja majas käis rõkkav rõõmupidu kõrgemal hool; ja vägevalt seal laiutati, kuna igaüks oma jõuga hooples. Tugevad sõnad olid seal tarvitusel. „Pois kui palgiots!“ „Kodarad taeva poole, kui mees lööb!“ „Kas mäletate vennad, kui magusalt Kolistise Antti selle rusikaga vastu lõpuseid sai? Ta sai kui mees, ja maa kõmas ning taevas rõögatas, kui poisikolask pikali prantsatas.“ Nii seal võistu vesteti, ja vahepeal kummutati kibust jälle sätendavat märjukest. — Kuid äkki tõusis äge vaidlus Timo ja Juhani vahel, ning väga seal vihastas viimaks vanem vend. Sest Timo ei tahtnud seekord sugugi järele anda, vaid väitis vanasõnade, pühakirja värsside ja sandisti lonkavate võrdlustega kangesti vastu. Sellest paisus Juhani sapp, ta silmad särksid tuld, ja lõppeks äkki vaikides kargas ta kui ärritatud karu jonnaka venna kallale. Kuid Timo põgenema; jooksis poiss palja särkiga välja õue, ja Juhani ta taga niisama riides. Tagaajaja peatus ometi juba mõni samm lävest; kuid Timo, kes arvas, et vihane vend kannul, laskis nüüd suures tiirus mööda kannulist raiesmaad edasi. Ja nüüd, kui ta arvas, et vaenlase kütüned just kuklasse löövad, avas ta suu ning rõögatas kähiseva häälega, pead kangelt taha pöördes. Kuid ta silmad suurenesid, kui nägi, et Juhani temast kaugel maja trepi juures seisis, kukalt

sügades ja kaht armetut reisimeest vaadates, kes venides laane äärest majale lähenesid. Teisedki ruttasid välja, punetades kui sauna leilis, ruttasid riidlejate vahele lepitust tegema. Kuid peatselt pöördusid kõigi silmad Simeoni ja Ero poole, kes lõppeks omalt teekonnalt tagasi tulid, armetus seisukorras.

Valge, nüüd ainult luu ja nahk, astus sõnul seletamata aeglaselt; ta pea tolgendas seal esimeste jalgade vahel, ja maad pühkis ta kurvalt rippuv huul. Kuid vilets oli ka meeste välimus. Määrinud nägude ja riietega istusid nad rattail nagu kaks varest vihma all. Simeonilt oli varastatud kübar, Eerolt sukad ja saapad; rahast oli neil järel ainult kuus kopikat, mis Ero teadmata ta vesti tasku oli jäänud, ja seal leidis ka üks puruks murendatud präänikas. Kus ja kuidas olid nad koorma eest saadud raha kulutanud? See oli Häämenlinnas viina ja saia peale läinud; ja nõnda lähenesid nad nüüd tühjade kätega ning suures pohmeluses kodule. Sõnalausumata, üpris jahmunult vaatasid teised maja lävel seda nägemust, ja Simeoni ning Ero lugesid kohutava kohtuotsuse nende pilgust. Ja siis leidis Simeoni kasuliku olevat punuma pista, kuni veel aega oli. Ta kargas vankrilt maha, jättis nii venna kui hobuse sinna paika ja kadus laane. Sama abinõu kavatses Eerogi tarvitada; kuid ta lootis, et kõik süü oma pealt ära saab ajada ja peatselt täiesti süütuna vennaste ees seista. Nii mõtles ta ja otsustas edasi sõita.

Kui ta lõppeks õue jõudis, võttis ta enesele õieti mureliku näo ette ja astus teretamata ning sõnalausumata maha ja hakkas Valget valjaist päästma. Kuid nüüd tuli äge küsimine, kuidas oli teekond tehtud ja kuhu oli koorma hind kulutatud. Ero jutustas neile kõik, tuletades meele, et raha oli Simeoni hoiu all, et Simeoni käskis ja tema, noorem, pidi sõna kuulma, et Simeoni oli vanem ja sellepärast enam kogenud ning targem kui tema, noor, meelemõistmatu poisiklutt. Nii kaitses ta ennast, kuid teised mõistsid väga hästi, et temagi süüta polnud, seda tõendas ka ta pohmeluses nägu. Sellepärast leidsid nad vaja olevat teda karistada ning ajaviitmata. Tuomas haaris nüüd ta kaelusest kinni, asetaski ta kergelt kui väädi murule maha, kuid Juhani tõmbas risuhunnikust laasitud kuuseoksa, millega mõne korra kõval käel mööda Ero reisi löi, ja sandil kombel röökis poiss nende all. Kui see oli tehtud, virutas Juhani vihaselt vembla pihust, lausudes: „Andku Jumal, et viimane kord sind karistasin, ja andku see saun sulle uue südame! See on minu lootus, kuid ma pelgan, et asjata loodan, sest hea laps nuhtleb ennast ise, kuid paha ei parane ka nuhtlusest.“ Nii

ütles ta, astus vihasena tuppa, et üles õlgvoodile ronida. Kuid ahjust mööda minnes silmas ta kassi, kes unisena kerisel istus, ja ta võttis leivapala suhu, näris selle peeneks ja pistis vanale Matile, kes nurrudes ning pilusilmil seda maitstes, mis oli saanud. Siis ronis ta üles lavale, ühtsoodu vihaselt põrnitsedes, hõõrus kord kõhtu, vajus õlgedele ja kattis enese sooja vaibaga.

Kuid Simeoni oli laane pimedikust kohkudes Eero karistamist vaadanud ja ta kisa kuulnud, ning ta teadis hästi, et ta ise vihaselt vendadelt veel kõvema karistuse oleks saanud. Sellepärast tänas ta õnne, et nüüd kuus-

sed sisse, mäletades meelekibedusega asjata oodatud pühadekaupa. Viimaks astus ka Eero hääletult ja vihaselt põrnitsedes tuppa. Siis ütles Juhani järgmiselt, pead vaiba alt tõstes ja üle lava ääre vaadates: „Või sa, sõnn, veel põrnitsed? Või ei saanud sa, jää, oma teenimise järele sauna? Pagana päralt! kui me sulle õieti teenimise järele oleksime annud, siis ei kõmbiks sa õmil kodarail tuppa. Usu mind; ja täna õnne, et sa nii kerge kaubaga pääsid. Kuid teistsugust oodaku Simeoni. Ah! ta salvigu oma selga karurasvaga, enne kui meie ust usaldab avada. Ta tarvitseb, tarvitseb tõesti! Müüa viin, ja kui kõrtsmik selle päris

Foto Parikas

Eesti maastik.

kede varjus oli, siirdus ikka kaugemale raiendiku piirist ja kadus metsade kaitsvasse hõlma. Kuid sünge ja tühi kui sügismetsad ta ümber oli ka ta süda. Kaua sammus ta mööda sammaldanud laant, sammus siis mööda kivist, mustikavarrelist maad, ja kurblikult ohkas koltunud kaasik kõleda tuule käes. Kuhu pidi ta rändama metsa peadpööritavais saalides? Kuhu pidi põgenema mees, kui rõõmuta ja pime oli elu ning pime surmaõõ?

Kuid õues, maja ukse lähedal askeldasid vennaksed, söötes ja hõõrudes ning sugedes väsinud Valget. Vihasena isegi omas armetus seisukorras istus Eero tare künnisel, hammast purres, ja laval lamas Juhani vaiba all. Kuid kui Valge oli roogitud ja karjamaale lastud ning van-ker vastu maja seina asetatud, astusid vennak-

viimaseks lõrtsiks on seganud, osta see tagasi mitu korda kallimana, ja vahetada siis ruki-kotid viimse ivani sigurivee ning kalli, kalli siirupiloga vastu, ühe sõnaga: kõik, mis aga vankrilt võis võtta, kulutada viina, siirupijoogi, saia ning präänikute peale! Ah! kes oleks seda Simeonist uskunud? Kas seal oligi ta jumalakartlikkus? Kas see on nii paljude liigutavate palvetamiste vili? Kuid ei pea sedagi iseäranis imetlema. On ju usumeestel, kurb küll, harilikult kange himu viina järele, eriti napsivõtmiseks kapiukse taga. Seda olen kõige oma rumaluse peale vaatamata tähele pannud. — —“

Kuid Simeoni ei kuulunud, ei mitme õõ ei päeva pärastki. See pani vennaksed jälle jä-

rele mõtlema, järele mõtlema ja muretsemagi, eriti kui lõppeks Eerolt ta tõelist seisukorda kuulsid. Sest kui kahe, kolme päeva pärast Eero vihane meeleolu pisut oli lahtunud, avaldas ta urisedes, kuis oli Simeoniga lugu linnast tagasi tulles. Ta oli mitu korda kõnelnud mingisugustest tollipikkustest vennikestest, kes tuhandate kaupa ta ümber parvlesid, nagu ta ütles. Nii jutustas Eero urisedes ja tasa, kuid see jutustus muutis vennaste meele Simeoni kohta. Süinge südamega läks Juhani oma kadunud venda otsima, hulkus laialt mööda metsi, teda nimepidi hütides. Ühe mäe all kohtas ta Taela-Matti, kes, kirves pihus, puukäsnu ja pahkramügaraid otsis, millega oligi juba oma särgi ja kuue põue täitnud. Matti jutustas, et ta mineval ööl kaugelt metsist haledat häält ja uiutust oli kuulnud; ja see häält oli tema meelest Simeoni häält meele tuletanud. See teade torkas valusalt Juhani südame, ja ta ruttas koju, õnetu venna saatuse pärast kibedaid pisaraid valades. Nüüd otsustati ette võtta üldist otsimist mööda metsi. Iga vend pidi üksi ja erisihil välja minema, ja see, kes pagulase leiab, pidi ta koju tooma, üles Impivaara mäele minema ning karjapasunat puhudes asja teistele teatama. Eero tõi nüüd põõsa vilust oma pasuna, vägeva kase-pasuna, mis oli kaks küünart pikk ja kaugele kostis, ning pani selle õõseks hundiaia sulisevasse oija likku. Sest pasun, mis juba kevadel kõige paremal meiuajal tehtud, oli nüüd kangesti mõre- nud ning kuiv.

Vara järgmisel hommikul läksid vennaksed teele. Impivaara oli see punkt, kust kuus meest nagu kodarad rattast kõigile poole välja läksid. Algas nüüd kisa, kus hütid hütü neelis ja kaja kajat ajas ääretute metsade hõlmas. Kuid ikka kaugemale siirdus kisa ja vägevalt laienes ratas. Ja selle ratta oleksid saanud, kui Impivaara harjal oleksid seisnud ning kaugel oma ümber hütudusid kuuldes joone ühest häälest teiseni oleksid tõmmanud. Nii sammusid nad kõigile poole, rändasid igaüks oma sihi järele; ja ilm oli hele ning vaikne, pehmelt paistis mihklikuu päike. — Kangesti kisendas astus Juhani raginal mööda künkaid üles ja alla. Kuid ta kõrva ei kostnud otsitava häält, ja keskpäev lähenes. Ometi lõppeks, kui ta kurk ei väsinud, vaid järelejätmata kui vaskpasun huugas, kuulis ta imelikku, nõrka ning lähedat vastust. Ja näis, nagu oleks häält tulnud kahe sammaldanud kalju lõhest, mõninga kõrge kuuse varjust. Sinna ruttas Juhani ja leidis kadunud mehe, leidis haletsemisväärt seisukorras. Kohutava viirastusena, käed ristis, silmad punge kui öökullil ja juuks kohevilt õhus püsti, istus ta paksu kuuse juurel.

Seal ta istus, õõtsutades keha, ja ta suust kuuldus tasane ning kärisev kirikulaulu viisi ümin. Juhani hakkas talt pärima, kuidas on temaga lugu; kuid saades ainult segaseid, kummalisi vastuseid, ruttas ta oma kalli leiuga viibimata koju. Ja kui ta venna lõppeks tuppa oli saanud ja ukse taga riivitanud, tõusis ta kohe üles kõrgele mäele, pihus vägev pasun. Vaiksena, kauguses sinerdavana ringles ta ümber metsane, avar maailm, ja laskuv päike valas lääne rannalt kuldse punaga noid vanu, takukarvaseid kuuski mäeharjal. — Ja Juhani aetas vägeva pasuna huulile, kuid ei tahtnud minna; toru haigutavast neelust kostis ainult mõni käre vilistus. Ta puhkus veel kord, kuid ometi ei tulnud heledat häält. Siis paisutas ta uuesti rinda, täites selle põhjani õhuga, puhkus kolmat korda, ja ta põsed pingutusid kohutavalt, ent nüüd ammus ning mõirgas ka kõivupasun piduliku häälega. Kaugele kõigi taevarandade poole tiirles kaja ja sedamaid kuuldus rõõmsaid vastuseid idast, läänest, põhjast ja lõunast, kuuldus nõrgenedes ning vaibudes sinimetsade igikaugest hämarusest. — Kulus jälle silmapilk, kulus teine ja kolmas, ja hakkasid nüüd vennaksed üksteise järele koduõue ning õuest tuppa ilmuma. Viimaks seisid nad kõik toas Simeoni ümber, haletsevate silmadega teda vaadeldes, kes ta lavitsal nagu öökull küüni katusel istus ja nende tõsisena vastu jõllitas.

Juhani. Simeoni, meie vend!

Tuomas. Kuidas on sinuga lugu?

Timo. Kas sa mind tunnud? — Ei sõnagi vastust. — Kas sa tunnud mind?

Simeoni. Tunnen küll.

Timo. Kes ma olen?

Simeoni. Häh, Jukola Timo. Jah, miks ma sind ei peaks tundma?

Timo. Õige! Mina olen Timo, su oma vend. — Poisid, häda pole veel kõige suurem.

Simeoni. Suur ja hirmus on päev, mis läheneb, ja selle päeva nimi on hävitus ning hukatus.

Aapo. Miks ennustad sa nõnda?

Simeoni. Tema ütles.

Juhani. Kesse?

Simeoni. Tema, tema, mu seltsiline teel.

Eero. Jah et mina või?

Simeoni. Mitte sina, vaid see koletis, kes mind on saatnud. Oi vennad! võin teile jutustada asju, mis teie karvad nagu vihase kuldil harjaksed püsti tõstavad. Kuid andke mulle esiteks väike naps südame kinnituseks; ja olgu see viimne lonks, mille kurgust alla neelan.

Juhani. Võta napsi, Jumala loomakene; vaata, siin on, mu armas vend.

Simeoni. Aitüma! — Nüüd katsun teile

jutustada, mis olen näinud ja kuulnud, jutustada hoiatuseks meile kõigile. Kuulge: mina olen näinud teda ennast.

Juhani. Keda imet oled sa siis näinud?
Simeoni. Peameistrit ennast, Lutsifeerust!

Alla oja juure astusid nüüd Juhani ja Timo, tampisid viinakatla varsti täitsa vormituks

tükiks ning hävitasid koja. Kuid öö puhkasid nad kõige sügavamas unes, ärkasid varakult järgmisel hommikul ja hakkasid end kirikureisi vastu valmistama. Nad läksid teele: Aapol isa vana lauluraamat ja Simeonil „Hüüdja hääl“ kaenlas, aga punaste kaantega aabitsad pihus, astusid Juhani ning Timo.

PÄEVAD VENEETSIAS.

PAUL OLAK.

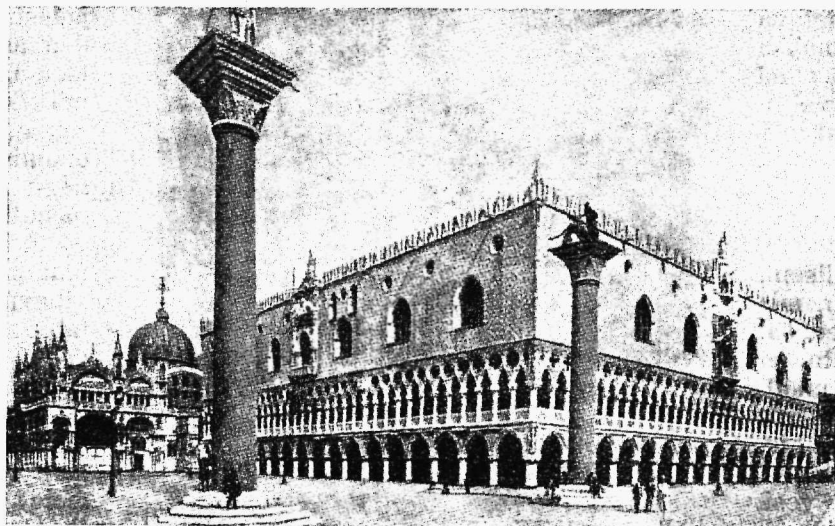
I.

Kui Viinist kesksuvel kolmandas klassis sõidad peatuseta Veneetsia, siis oled eesmärgile jõudes poolsurnud.

Kogu paarikümnetunnilise tee pead ühes karge mägestikuõhuga hingama Austria sõe

paarid parkümmend korda juhust suudlemiseks, ja iga tunneli järele muutuvad nende huuled mustemaks ja palged plekilisemaks.

Võtaks tont! Ja siis pead sa veel poole teed sõitma püstijalu, sest pea igast jaamast tuleb vagunisse Steiermargi, Kärnteni ja muid naisi,

Veneetsia: Palazzo Ducale.

tahma, mis on pealetükkivam ja määrdivam, kui ükski teine tahm maailmas. See tungib kopsu ja jääb sinna. See laskub nahale ja jääb sinna; ainult higiojadest pestud valvakad jooned lasevad lõpuks veel aimata su algupärast ihuvärvi. Paaristkümnest kottpimedast tunnelist läbi sõites kasutavad iseäranis ettevõtlikud armastajad

kes tuima tänamatusega okkupeerivad su platskaardiga lunastatud koha, mille neile loovutad hambaidkiristava viisakusega.

Mägede harjul valendab lumi, all Tagliamento aga kisub kolmekümnekraadiline leitsak keele lõuast. Kõht pörub tühjaks, kuid õigeks söömiseks ei leidu mahti. Kurk igatseb sidroni-

vett — maal, „wo die Zitronen blüh'n“, kuid — ei oska küsida!

Kuid siiski oled õnnelik. Tead küll, kui sarnane sõit kestaks veel paarkümmend tundi, siis oleksid surnud mees, — kuid siiski oled õnnelik. Sõidad ju Itaalias! Sõidad ju Itaalias!

Udinest edasi on maastik palju igavam, kui kusagil Vigalas või Vändras. Ääretud lagendikud, tüütuseni haritud maad, mittemidagi ütlevad hooned, tolmule kuivanud ja valgeks pleekinud jõesängid. Ja su ümber kõneldakse mingit ebamuusikalist keelt. Nagu igal maal kolmandas klassis.

Kuid siiski oled õnnelik. Sest sa tead: tarvitsed sõita ainult mõne tunni, siis näed pilvede poole kerkivaid Apenninne; tarvitsed sõita ainult mõne tunni, kui juba oled Veneetsias. Ja midagi veel veenvamat: su kõrval konksu otsas ripub kõrkjasse või millegisse sarnasesse punutud pudel punetava chiantiga, mis ei maksa peaaegu midagi. Oled kõige rikkamal veinimaal, oled Itaalias!

II.

Kõige kummalisem, kõige võluvam linn, mis olen näinud: Veneetsia.

Kõigepealt — ta ei asetugi kindlal maal. Seitse — kaheksa minutit tuleb sõita mööda silda, millel paremal pool vesi ja pahemal pool vesi, siis lõpeb sildki ja ees on jälle vesi. See on Canal Grande, siit algab linn.

Linn sajal seitsmeteistkümmel laiukesel, mis lahutatud poolteisesaja nii kitsa kaanalikesega, et kogu see laiukeste parv näib nagu üks saar.

„Kivilaevaks“ on kord keegi naljahammast seda linna nimetanud. Laev, mis nüüd juba kolmeteistkümmend aastasada seisnud ankrus.

On tänavaid, aga neil ei sõideta. Kogu linnas, mis suurem Tallinnast, ei näe ainustki hobust ega hobusega veetavat sõiduriista, ainustki autot, ainustki jalgratast. Tänavad on ainult kõndimiseks.

Sõiduteedeks on kaanalid, voorimeesteks — paadimehed oma pikkade, kergete gondoladega, mis näivad nagu mustad vesilinnud. Tänavraudtee asetäidavad väiksed aurikud — vaporetti — mis aga kõrvalkaanalitel ei mahu võistleva gondoladega.

Kõige pidulikum silmapilk mu elus, mil astusin Veneetsia raudteejaama esiselt niisugusse gondolasse, et sõita oma võõrastemaja. Soe, kiirelt hämarduv suveõhtu, vesi vaikne ahtakestes kaanalites, vaikne ka kogu linn. Vist kõige vaiksem linn maailmas, ainult inimeste kõnelus, gondolameeste „a oel“ (tähele panna!), kirikukellade helin ja vahete vahel sulav lauluviis, — muud häält ei ole siin rahu segamas.

Sõuame läbi kogu linna, läbi kaanalite määratu labürindi, kuni San Marco platsi lähedusse, kus meie võõrastemaja. Mööda tukkuvatest majadest, millede treppidelt astutakse otsekohe lootsikusse, majadest, millel igatühel mitmesajaaastane ajalugu — enamiste uhke ja särav nagu mingi idamaa muinasjutt.

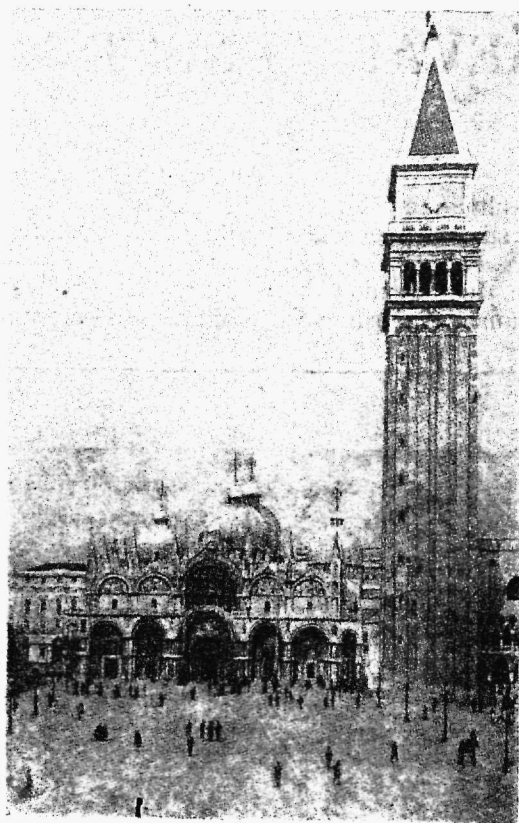
Ei kusagil, kuhu silm ulatab, seda sipelgapesa kihavust, mis iseloomustab iga suurlinna tänavaelu. Vastu tuleb ainult mõni üksik gondola, mööduneb vaiksel, juhitud vahetavad unisel, tui-malt oma „a oel“, mis meie kõrvus kõlab na-

gu „möö“. Mõni üksik tuli. Mõni üksik inimene rinnuli aknal, vaikides ja ükskõikse pilguga saates kaht tahmast ja tolmunud põhjamaalast, kes hõiskaksid õnne pärast, kui nad mitte ei oleks nii surmani väsinud.

Alles nüüdsama oli paistnud veerev päike, kui aga võõrastemaja ees gondolast välja astume, on juba peaaegu täiesti pime. Valged suveööd on jäänud kaugale, ühe teise mere rannikuile.

III.

Kui järgmisel hommikul alla rõdule astume, et kohvi juua, peame järsult seisatama. Meie

Veneetsia.
Piazza S. Marco e Campanile.

silmad sulguvad valuga, nii ere on Itaalia päikese valgus. Võõrad kannavad siin harilikult kollaseid prille, et mitte silmi rikkuda. Kuid meie neid prille ei osta! Meie tahame seda uskumatut, ebatõenäolikkude linna näha ta loomulikus värvis, maksu see ka me silmanägemise. Kaks päeva tasub see kangekaelsus ennast kibeda valuga, siis võib juba jälle elada ja olla.

Uskumatu, ebatõenäolikkude linn! Päevad läbi, hommikust kuni keskööni luusime ta kitsastel tänavatel, mis paiguti näivad nagu praod, — uurime seest- ja väljapoolest ta kirikuid, istume ta lugematuil sildadel, platsidel. Ja kui nelja päeva pärast lahkume, siis on tunne, nagu oleksime kõige kiisavama viinaga täidetud karikat ainult korraks jõudnud puudutada huultega.

Nagu mingi mateeriaks tardunud ilus unenägu on see linn, fata morgana uhkest ja säravast elust, imetaolisest elust, mis enam ei kordu iialgi.

Samal aastal, kui ilmasõda algas, sai Veneetsia 1100 aastat vanaks. Sellest ajast oli ta ümmarguselt tuhat aastat iseseisev vabariik. Kogu selle aja jooksul ei astunud ühegi vaenlase jalg ta pinnale. Ta sisepoliitilises ja majanduslises elus ei juhtunud ühtegi suurt tormi ega maavärisemist, mis, puudutades laialdasi ja sügavaid kihte, oleks tekitanud järske, suuri ja veriseid muudatusi. Ta välispoliitika oli kaua aega õnnelik ja võidukas. Kaupmeheliku riigi välispoliitika — eelarvamisteta, idealismita, ainult terve omakasu ja otstarbekohasuse lipu all purjetav. Tark poliitika. Mis tegi väikse vabariigi kolmeteistkümnenda aastasaja lõpu poole Aadria valitsejaks, laiendas ta kaubanduslisi suhteid põhjas kuni Aasovi mere ja Persiani, lõunas — Aafrikani, läänes — Läänemereni. Kõik oma sõjad pidas ta võõrailmail, laguunide linn ise ei näinud kunagi võit-

lusi, mis ta eest peeti, ta maitstes ainult nende vilja.

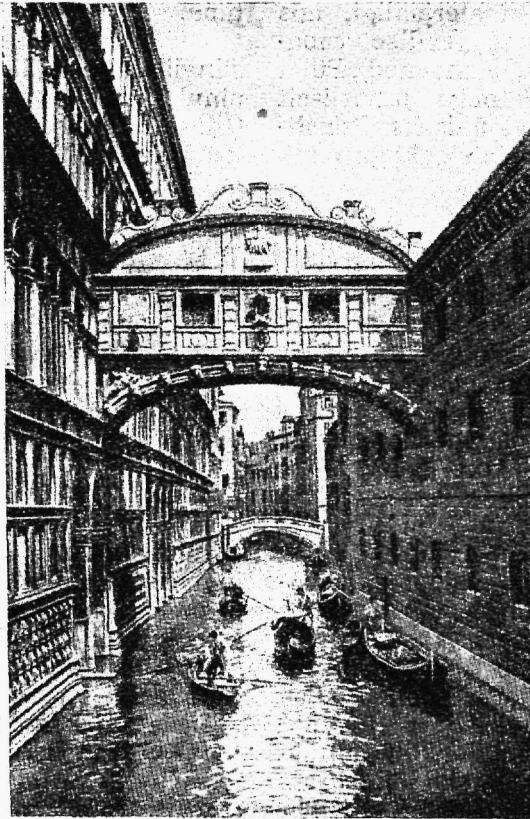
Mägedena kuhjus kulda. Vaevalt on ühtegi lappi maa peal, mis oleks rikkalikumalt väetatud selle sõnnikuga, kui laguunide saarestik Mestre ja Lido wahel. Ja vaevalt on lappi maa peal, kus sellest väetisest oleks tõusnud ime-likumate vormidega elu, kui siin.

Selleks oli soodne ka Veneetsia asend — Bütsantsi ja Itaalia piiril slaavlaste, greeklaste ja romaanlaste wahel, ühel pool lääne, teisel pool ida ilm oma kultuuridega.

Oleks täiesti meeletu mõte — katsuda kirjeldada seda linna paaril leheküljel. Selleks on tal liig vähe ühiseid jooni ja omadusi muude harilikkude linnadega. Ta on ainus võrdlematu ja järelaimamatu ja jääb selleks. Teda peab nägema, et teda tunda.

Ainult paar joont, paar üksikasja tahaks katsuda tähendada.

Esiteks. Välises ehituskunstilises ilmes on siin, sellel linnal, õige vähe suurjoonelist ja monumentaalset. Nagu Amsterdamiski, kus linna loomise tingimused on olnud natuke sarnased. Ruumi puudus. Kuid siiski on kogupilt pidulik ja uhke. Ja veel: see linn on tuhandeaastane, aga ometi näib ta oma kõige kaunimates osades nii õrn ja habras, nagu täna ehitatud homseks ja üle-

Veneetsia.
Ponte dei Sospiri.

homseks.

Teiseks. Kõige käidavamaks teeks, linna elusooneks on Suur Kaanal, mida viiesaja aasta eest Prantsuse saadik Comines nimetanud „kõige kaunimaks tänavaks maailmas“. Selle ääres ei ole ainustki kaubamaja, vist ka ainustki restoraani, kohvimaja ega muud; igitahes, midagi sarnast ei torka silma. Vaid seda „tänavat“ palistavad kakssada lossi, marmorist ja muust suursugusest materjaalist, kerged, mugavad, siiski aga ülevad ja aukartustäratavad; fantastilised ja peadpöörivad oma dekoratiivse ja ornamentaalse iluküllusega,

sellejuures ometi praktilised, mõnusad, kodused. Linna äärmisel veerel — mitte keskel, nagu muudes linnades — ta kõige tähtsam plats. Mujal on platsid harilikult ristteekohad, kus päevad läbi kõige kihavam tung: trammivagunid, omnibusid, autod, veovoormehed, jalakäijad — kõik koleda kiiruga, igalt poolt tulemas ja igalepoole minemas. Markuse plats on täiesti selle vastand: see on puhkamise ja mõnulemise paik. Siit ei tõtata läbi, siia vaid tulakse. Siin ei ole plats teede pärast olemas, vaid teed platsi pärast. Ümberingi ainustki labast ehitust, mingit labast materjaaligi, mis haavaks silma. Prokuraatsiad (endise vabariigi kõrgemate võimukandjate eluhooded), Püha Markuse kirik, Atrio — kõik nagu juhuslikult tekkinud, kuid ometi sattunud ühiseks kunstiliseks tervikuks, luues ühes platsigakogu pildi, mida ei saa võrrelda millegiga.

IV.

Juhtide linn. Markuse platsil ja selle ümbruses pöörab iga kümnes vastutulija või möödamineja teie poole küsimisega, kas te guidat ei vaja. Õieti on aga see teie enda süü, sest teie näppude vahel puneta vahetpidamata Baedeker ja teie pilgud ronivad aina mööda majade seinu ja kirikute torne. Iga laps võib selle järeldada, te olete väljamaalane, kes midagi ei tea ja kellelt võib teenida.

Kutsutakse kirikutesse, pallazzodesse, muuseumitesse. Kõige sagedamini aga klaasivabrikutesse. Nii sagedasti, et ära tüütab ja teis mingi vaenutunne tekib klaasitööstuse vastu üldse. Igatahes, meie jooksime mõne päeva jooksul läbi pea kõik tähtsamad paigad ja hooned selles linnas, ainult klaasivabrikutesse ei tõstnud me jalgagi. Selle kirjutan ma täielikult juhtide kangekaelsuse arvele ja kirun neid sellepärast tänapäevani. Sest mõned klaasivabrikud olla siin tõepoolest väga vaatamisväärtd.

Hooletu ja rahuliku lonkimise linn. Õöl kui päeval kõnnivad inimesed keset tänavaid, ilma et tarvitseksid iga silmapilk vahtida ette ja taha.

Ei midagi ega kedagi, kellele võiks sattuda kapjade või rataste alla.

Ainus võimalus: võite kaldalt sadada kaanaali. Kuid sellekski peaksite õige kõvasti jommis olema, seisukord, mis siin ei näi olevat moes.

Viimane nähtus tundub Tallinnast tulijale otse uskumatu. Liitri chiantil võib saada juba ühe liiraga. mis oli tol korral umbes 17 Eesti marka, — kuid keegi ei tuiGerda. Keegi ei tuiGerda ega lärmitse üle kogu tänava, et — mis mehed te ka olete — ja kas mul rahast puu-

dus või on mul võlga vähe! Isegi kõige nurgatagusemas eeslinna kõrtsis näikse jutuaajamine olevat ainus kirg, millele antakse vaba voli.

Lihtsate tualettide linn. Maha arvatud Tartu, Baltiski ja mõned Saksa väikelinnad, ei ole ma kusagil näinud sarnast tagasihoidlikkust meeste ja iseäranis naiste riidelises välimuses, kui Veneetsias. Naiste värvides domineerib, kesksuvest hoolimata, must põhitoon. Ja ometi on Itaalia kõige sinisema taeva ja kõige heldema päikese maa. Ja võitja maa, kus juba uhkus ja rõõm peaksid ajama pillavalt end ehtima.

Tumm linn — võõrale. Mõnepäevalisest sünniõibimisest jääb mulje, nagu oskaksid siin ainult juhid ja mõned kelnerid võõraid keeli. (Üldse, kusagil ei vist osata niipalju võõraid keeli, kui Tallinnas). Muudega aga olge nii lahke ja laduge oma Itaalia keele tagavara välja. See on muidugi õige pisuke, kuid sellest hoolimata saab õige hästi läbi, sest itaallane on enamasti lahke ja kannatlik ja mis peaasi, õige intelligent.

Tundmata ja ebamääraste toitute linn — väikse tengelpungaga võõrale. Üldse, meie inimesel peaks vist õige kaua olema valida mitte millegi ja lihtsa Itaalia köögi vahel, enne kui ta viimasega jõuab mingisse vahekorda.

V.

Vaikne linn. Mitte ainult sellepärast, et puuduvad autod, omnibusid, voormehed, — ka inimesed on siin ootamata vaiksed. See tundub peaaegu loomuvastasena. Oleme ju ometi Itaalias, kus nii ääretu palju päikest ja sooja ja kus sellepärast iga silmapilk teadlikku elu tundub nii õnnestavana, et peaks hõiskama ja naerma; ja kõndimagi peaks aina tantsides.

Kuid ei midagi. See rahvas siin on nii viisipärane ja tagasihoidlik, et mõjub peaaegu igavalt. Nii väikekodanliselt hästikasvatatud omas määratus enamuses, nii mõõdukas ja kaine, — tõepoolest, meie tallinnlasedki on enam itaallased, kui need siin.

Muuseas, kui sattuda siia mõnest Saksa või Austria linnast: kui tagasihoidlikutena ja tõsistena näivad siin naised! Mitte ühtegi otsivat, uudishimulikku, koketeerivat pilku, mitte lõhnagi sellest kergemeelsest aktiivsusest, mis see siinpool Alpisid paiguti paneb otse imestama. Ja oleks see olnud nii ainult meie, roidunud ja naiivilt jõllitavate võõraste suhtes, aga ei, see näib olevat kõigi meeste osa selle kaunima linna naiste poolt. Või — kui juhtubki teisiti, siis on sellel kohe ka oma spetsiifiline lehk man.

Äärmiselt hästi kasvatatud rahvas, vähemalt näib see nii tänaval. Halvasti kasvata-

tud ainult sellepoolest, et siin ei häbeneta, mis loomulik ja enesest mõistetav. Näit. tunduks meil väga shoking, kui mõni noorik kätte võtaks ja võõra publikumi nähes päisipäeva ajal hakkaks last imetama. Itaalias ei näi seda sugugi peetavat võõrastavaks. Meil on avalikud „tarvidus“ kohad nii kindlalt ehitatud, et sinna ei suuda tungida päikese kiirgi rääkimata möödamineja pilgust, Itaalia retirada ei varja enamiste kedagi ega midagi. Siin näikse üldse tuttavad olevat, et inimene umbue ei ole, sellepärast ei punasta ega minesta siin ka kõige peenemgi daam, kui meest näib seisvat teatud otstarbeks määratud paigal seina ääres tõsisena ja mõttesse vajununa.

VI.

Springer ütleb kusagil umbes nii, et isegi nüüsgused inimesed, kelle kunsti jaoks meel puudub ja kellel esteetilisest tunnetest aimugi pole, Itaalias päris tahtmata ja teadmata võivad kunstisõpradeks saada. Veneetsias sai see minugi juures tõeks. Sest siin ei asu kunst mitte kusagil väljaspool igapäevsuse piire, vaid täidab kõike, millega kokku puutud, sellepärast ei ole mingit pääsu: sa pead maitsema ja see tundub lõpuks ütle-mata maitsevana. Kuid ma olen ettevaatlik küllalt, et sellest mitte vale järeldusi teha ja lehekülgi hakata kirjutama Tizianist, Tintoretost ja Veronesest.

Ainult paar sõna Veneetsiast kui teatri ja muusika linnast.

Käisime Malibrani teatris. Operett „80 päevaga ümber maailma“, või midagi selle-sarnast. Kakskümmend moosekanti. Dekoratsioonid umbes nagu meie „Lootuses“ või „Valvajas“. Solistid — ma ei ole üheski „päris“ teatris halvemaid kuulnud. Mäng — nagu „Valvajas“. Kodune olek. Dirigent käib proosa ajal suitsetamas. Programmi ei saa ülepea osta, seda juhatatakse vaatama välisuksel olevalt

afishilt. Kõige heldemalt plaksutatakse koomikerile, kes sugugi laulda ei saa, kuid kellel püksinööbid ununud kinnipanemata.

Võimalik, et olime sattunud Veneetsia „Lootusesse“.

Üks teine kord kuulsime meie võõrastemaja pesuköögis üht lihtsat kulunud tüdrukut laulvat: sellel oli parem laulumaterjaal, kui nii mõnelgi Saksa ooperiteatri primadonnal.

Kolmas kord tulime Lidol suplemast. Meie ees läks salk noormehi, need laulsid nii imeilusalt, et me valmis oleksime olnud mõnda liirat pakkuma: laulgu veel! Kuid ei julenud üldse nende tähelepanu äratada: päike oli juba loojas, peaaegu pime ja meie jumalikud lauljad nägid välja nagu poolnälginud Rummu Jürid.

Samal õhtul kuulsime Markuse platsil orkestri kontserti. See plats — ta näib õhtul nagu määratu kontsertsaal, ainult lae asemel on tal tume, vaevalt aimatav taevast — on ka nüüd nähtavasti ikka veel veneetsialaste igapäevane kogumispaik, kuhu tulevad tuhanded. Siin juuakse kohvi, kuid suurem hulk seisab niisama ja kuulab. Seisab ja kuulab kogu pika programmi, vaikselt ja õndsalt. Kuni kella kahe-teistkümneni. Siis on korruga kõik tänavad rahvast täis: Veneetsia on oma õhtuse muu-

sika saanud, Veneetsia läheb magama. Ja plats jääb tühjaks ja hääletuks. Ainult mõne samba jalal näed pikutavat ebamääraseid kogusid: need on õnnelikud õnnetud, kellel puudub peavari ja kes sellepärast sunnitud on ööd magama püha Markuse campanile varjul.

VII.

Kõnnime ja vaatame, kõnnime ja vaatame. Piazzetta, Rialto sild, San Marco kirik, S. Maria della Salute, S. Maria gloriosa dei Frari, Palazzo Ducale, Cà Doro, palazzo Foscari, palazzo

Veneetsia.
Rio Ca' Bernardo.

Vendramini. . . Missugused kuulsad paigad, missugused kuulsad nimed. Kuid nüüd mõjuvad nad osalt nagu imeilusad karikad, millede puudub viin. On jäänud ainult mälestus sellest, ainult pisut joovastavat lõhna.

Me oleme hiljaks jäänud. Oleksime pidanud poolteistsada aastat varem tulema.

Siis oli Veneetsia veel kogu Euroopa „õnnesaar,“ kuhu igatses igati, kes tahtis unustada eilast ja homset ja elada joovastavas uneluses ainult tänasele.

Imede linn, fantaasia riik, kus kõik oli ootamata, hoopis teisiti, kui manneril. Kus piir näis olevat kadunud realiteedi ja illusiooni vahel.

Muuseas: millele Prantsuse revolutsioon teed rajas äärmise julmusega, mõõga ja guillotiiniga, siin oli see saavutatud — maskiga. Tervelt kuus kuud kestis igal aastal karnevaal, mille kohta Gleichen-Russvurm tähendab, et temas vabadus, sarnasus ja vendlus olla tõeks saanud, nii tõelikuks tõeks, nagu inimestel üldse võimalik on realiseerida unistusi. Karnevaalil, üleemeelse vallatuse ja kõiki ühtlustava maski valdkonnas, kadusid kõik vaheseinad. Dominos ja maskis oli gondoliere seesama, mis senaator, lihtne plika kusagilt osteriast seesama, mis kõige siniverelise daam mõnest palazzost Canal Grande ääres. Mis ime siis, et maski kanti isegi päeva ajal!

Kõige imelikumate vastolude linn. Kus kõrvuti, lähemas läheduses kui kusagil mujal, valitsesid inkvisitsioon ja armastus, stilett ja õnnelik naeratus.

Sealsamas, kus Markuse plats, kus linna kergemeelsed kodanikud pea igapäev jõid täite sõõmudega sügavast lõbukarikast, sealsamas asetseb ka palazzo ducale, vabariigi valitseja hoone, milles kümne- ja kolmenõukogud mõistsid kohut arvatavate ja tõsiste valitsusevastaste elu ja surma üle. Isegi kohut mõisteti kaetud nägudega, ja kaebealune ei võinud kunagi päris kindel olla, kas salapärase võimude hulgas, kellelt ta sai oma surmaotsuse, mitte mõni ta parem sõbergi ei istunud. Vasta Piazzetat, kus lõkendas õhtuti ja öödel ülemealne, muretu naer, seisis sünge vangimaja, mida valitseja palazzoga ühendas kaetud sild — „õhkamissild“. Üle selle tulid hukkamõistetud kohturuumist vangimajja, et siia aastakümneteks mädanema jääda — talveks niiskettesse ja külma desse keldritesse, mis sügavamal kaanalipõhjast, suveks ülemisele korrale, mille tinakatus püüdis päiksekuumust ja muutis kongid kaetud ahjudeks. Aastasadu tõusid siit sinise taeva poole nende õnnetute needmised ja palved, ühinedes alt Piazzetalt ja gondoladest kõlavate rõõmuhüüete ja armusosinaga imelik-

õudseks muusikaks, millele vaevalt leidub sarnast.

Õnnelikud nende külmetatavate ja küpsetavate kõrval olid need, kellele maskeeritud kohtunikude heldusest oli osaks saanud otsekohene surm. Need anti timuka kätte, kes nende kallal oma kohuse täitis sealsamas karnevaali suminas, või jälle viidi Orfano kaanali ja heideti seal seotud kätega üle parda.

Kuid need vastolud ei seganud, õigemini ei tohtinud segada rahva tuju. Selleks just oligi välja mõeldud pooleaastane karnevaal: inimestel pidi midagi muud teha olema, kui mõelda maksva korra ja selle puuduste peale. Ja tõepoolest, mida vanemaks vabariik sai, seda vähem mõeldi; ja iseäranis 18. aastasajal näis lõbu Veneetsias ainsaks elu mõtteks saanud olevat

Kogu rahvas, kõik klassid lõbutsesid üksteise võidu. Duca palazzost välja astudes pani senaator endale maski ette ja sööstas otsekohe lõbu ja juhtumiste voogudesse, nagu iga teine surelik. Head meeoleolu peeti nii tarvilikuks ja tähtsaks, et, näit. duca Renieri surma kuni karnevaali lõpuni salajas hoiti, et mitte rikkuda rahva pidutaju.

Hea tuju oli ülim vara. Sellepärast näib otse loomulik, et kellegi abbé Tribulato ülespidamiseks vabatahtlik ühing moodustus — see mees osanud pööraselt naljakaid anekdoote jutustada. Luuletajast Aretinost kõneldakse, et pool Veneetsiat teda ta surma pärast kadestanud; ta surnud nimelt naerukrampidesse.

Midagi ei peetud sündmatuks, mis võis lõbuks olla endale ja teistele. Sellepärast ei pannud keegi pahaks, et krahv Pepoli oli ühtlasi senaator ja luuletaja, peale selle aga veel grotesk tantsija, köietantsija ja shonglööri.

Isabella Albrizzi salongis valitses nii lõbus ja hea tuju, et igati oma suuremaks õnneks pidas seal külalisena vastu võetud saada. Oli juhtumisi, mil seal korruga võis kuulda kahtkümmet Euroopa keelt. Niisama lahke ja armastusvääriline, nagu pernaie, oli ka pere-mees, ameti poolest inkvisiitor.

Asjade hulgas, mida toleaeagses Veneetsias tõsiselt võeti, seisis esimesel paigal muusika. Valesti laulmist peeti hirmsamaks kuriteoks, kui valesti mängimist kaardilaual.

Muusikale järgnes luulekunst. Muuseas, terved oodid kirjutati — magusatele saiadele ja kookidele. Kuid üldiselt oli see siiski rohkem meeste asi, naiste kohta arvab abbé Chiari, et nad literatuuriga kõige paremal juhtumisel ainult õige kergelt ülepuuderdatud olnud.

VIII.

Üle kõige aga käisid armastus ja flirt. Naised ei nõudnud mingisuguseid õigusi, peale ühe — lõpmatult lõbutseada ja olla rikkad heldusest. Oldi jõutud ülimalle tarkusele: lubatud on kõik, mis meeldib, ja nii naised kui mehed tegid sellest otsekoheseid praktilisi järeldusi. Naise kaasa-
vara hulka, mis ta mehe maija tõi, kuulus isenesest mõistetavana ka majasõber, *Cavaliere servente*. See oli maja rahu alalhoidmiseks hädatarvilik mitte ainult naisele, vaid ka mehele, vabastades teda igal ajal, kui ta seda soovis, kodustest kohustest, poliitika ja äri väga sagedasti aga ka illegitiimse õnne jaoks.

Niisugune elukäsitlus oli omane kõigile seisustele, vabariigi valitsejast kuni viimase kalurini pidas igaüks ülemaks õnneks lõbu ja ülemaks lõbuks armastust ja armumängu. Ducade Manini ja Renieri nimekaarte ehtisid kaunid amoretid. Casanova oli diplomaat, moosekant, kirjanik, kõige enam aga ikka ja alati lõbus Don Juan.

Armastust ei peetud patuks, kuigi selleks ka puudus preestri õnnistus. See paistab juba sellestki, et majasõbra üks ülematest kohustust oli — saata oma sõbrannat kiriku. Ja Casanova jutustab päris tõsise näoga, kuidas ta kord oma kahe sõbrannaga pärast uneta ööd valju häälega tänanud Loojat õnne eest, mis ta neile kinkinud oma heldusest.

Ei ole sellepärast ime, et iga rikka ja lõbu-
januse eurooplase palavama igatsuse eesmärk noil aegul oli Veneetsia, eriti Veneetsia karnevaal. Ja kes vähegi sai, see läks, puged dominosse,

viskas maski ette ja oli enda arvates õnnelikum kui kunagi enne. Oma „Candide'is“ jutustab Voltaire, kuidas filosoof Panglossi õpilane kord ühes Veneetsia kõrtsis ühes kuue vööraga lõunat söönud ja väga üllatud olnud, kuuldes, et ta lauanaabrid — kuningad olnud. See ei tarvitse olla mingi liialdus. Sest tõepoolest on Markuse platsil ja Piazzetal kirevas karnevaaimassis küllalt hulkunud ka kroonitud päid, tundmatutena ja rõõmsatena, et neid ei tantsa olevat muud kui maskeeritud lõbutsejad.

X.

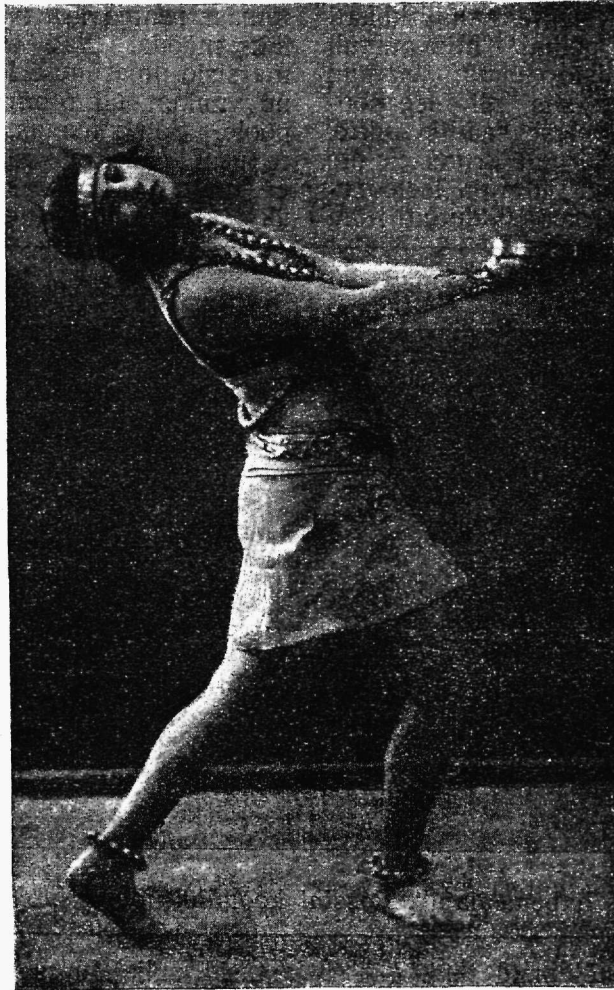
Nüüd on see kõik — kauge minevik. Me oleme hiljaks jäänud. 16. mail 1797 tuli kindral Baraguay d' Hillers ja okkupeeris Veneetsia direktooriumi ja uue ilmakorra nimel, ilma et keegi oleks vastu pannud või vastupaneku peale mõelnudki.

„Merekuninganna“ käsi oli pehme elu ja flirdi mõjul liig nõrgaks jäänud, et veel kord tõsta mõõka viisakusegi pärast. Sama päeva õhtul, mil Hillers sisse marssinud, tantsisid purjus tüdrukud Markuse platsil Prantsuse soldatitega karmanjooli, katmata nägudega ja katmatu häbematu-sega. See oli surmatants vanale Veneetsiale.

Nüüd on laguunide linn — määratu muuseum. Kus iga jalatäis maad on ajalugu, iga hoone kõneleb kummalisest ja uhkest kultuurist.

Nagu imeilus muusika — võluv, kergemeelne ja patune. Kuid see muusika tuletab meele mõne tähe valgust, mis paistab meile veel, kui tähte ennast ei olegi.

Nagu imeilus naine, kes naeratab. Kuid kes on surnud. Kõik näib veel värske ja õitsev, kuid, ah — süda ei tuksu enam, süda ei tuksu enam...

Tantsijanna Elmerice Parts,
kes Riias ja Berliinis hea eduga esinenud.

TEE SURNUAIALE.

Thomas Mann.

Tee surnuaiale jooksis ühtsoodu kivitee kõrval, ühtsoodu viimasega kõrvuti, kuni ta oma eesmärgi kätte sai, nimelt surnuaia. Teina teisel küljel asusid algul inimeste elumajad, eeslinna vastsed elitused, mille kallal kohati veel töötati; ja siis tulid põllud. Mis puutub kiviteesse, mida servitasid puud, elatand muhktüvelised pöökpuid, siis oli see poolest saadik sillutatud, poolest saadik mitte. Kuid tee surnuaiale oli kergelt kruusaga üle riputatud, mis talle meeldiva jalgraja iseloomu andis. Kitsas, kuivand kraav, täidetud rohu

lemata tõsise ja keskendatud ilmega tulnud tee peale tagasi. See oli üks võrratu peenikene, kuldaväärt, lõbus otsa vaadata; aga kahjuks ei puutu ta mitte asjasse, mispärast temast peame ära pöörduma. Rühm sõdurid läks mööda. Nad tulid lähedast kasarmust, marsisid oma enese leitsakus ja laulsid. Teine vanker tuli roomates linnast, ligidase talu poole. Sõitja magas, ja koerakest polnud mitte peal, mispärast see sõiduriist mind sugugi ei huvita. Kaks käsitööselli tuli mööda teed, üks küürakas, teine kasvult hiiglane. Nad

Foto Parikas.

„Sevilla habemeajaja“, Rossini koomiline ooper „Estonias“.

ja aasalilledega, lahutas mõlemaid teid.

Oli kevad, peaaegu juba suvi. Maailm naeratas. Jumala sinine taevaskõlv oli kaetud puha väikestest ümaratest, tihedatest pilvepalkestest, üle täpitud lumivalgeist, naljakat maiku pilvetäppidest. Linnud siristasid pöökpuides, ja üle nurmede tõmbus leeve tuul.

Kiviteel roomas vanker lähema talu juurest linna poole, ta veeres poolenisti sillutatud ja poolenisti sillutamatu teeosal. Sõitja oli omad jalad kahele poole tiislit alla rippu lasknud ja ajas kehvalt vile. Vankripära äärel aga istus kollane koerakene, selg sõitja poole, ja vaatas üle oma terava koonukese üt-

astusid paljajalu, sest et nad saapaid seljal kandsid, nad hüüdsid magajale midagi sõbralikku ja läksid oma teed. Liikumine teel oli mõõdukas, ilma segadusteta ja vahejuhtumisteta.

Teed surnuaiale kõndis ainult üks mees; ta astus aeglaselt, langutatud päi ja toetudes mustale kepile. Selle mehe nimi oli Piepsam. Lobgott Piepsam, aga mitte teisiti. Olgu eriti rõhutatud tema nimi, sest et ta pärastpoole end väga iseäralikult ülal pidas.

Ta kandis musti riideid, sest ta oli teel oma armsate omaste haudade juure. Ta kandis karedat, koolutatud silindrit, vanadusest

läikivat pikka kuube, pükse, mis olid sama kitsad kui lühikesed, ja musti, üleni kulunud glace-kindaid. Tema kael, see pikk, kõhn, suure kurgusõlmega kael, ulatas kõrgele üle narmendava klappkrae, jah ta oli servadest juba pisut karendama löönd, see klappkrae. Kui mees aga pea üles tõstis, mida ta vahete vahel tegi, et vaadata, kui kaugel ta surnuaiast veel on, siis ilmus midagi nähtavale, üks haruldane nägu, kahtlemata, nägu, mida niipea ei unustata.

See nägu oli siledaks aetud ja kahvatu. Õnestatud põskede vahelt tõusis esile pabu-

„Sevilla“ habemeajaja, Rossini koomiline ooper „Estonias“.

lana allapoole paksenev nina, mis hõõgus tubliit ebaloosulikkude puna ja lisaks veel otse pakatas hulgast pisikesist kupladest, kurjadest kupladest, mis andsid ninale vormitu ning faustastilise ilme. Selles ninas, mille sügav puna näo tuhmist kahvatusest teravalt erines, oli midagi ebatõelist ja maalilikku, ta näis nagu küüge poogitud, nagu mardisandinina, nagu mingi melanokoolne nali. Kuid nii see ei olnud... Tema suu, see lai allavajunud huulezurkadega suu oli tugevasti suletud, ja kui mees ület vaatas, siis tõmbas ta omad mustad, valgete karvakestega läbipõimitud kulmud kõrgele kübara ääre alla, nii et hästi selgesti nähta-

vale tuli, kui punsunud ja haledasti punetanud olid tema silmad. Lühidalt, see oli nägu, millele pikapeale ei saand keelda kõigeelavamast sümpaatiast.

Lobgott Piepsami ilme ei olnud lõbus, see sobis halvasti selle kena ennelõunaga; isegi niisuguse jaoks, kes teel oma armsate omaste haudade juure, oli see nägu liig hale.

Kui aga Piepsami sisimasse oleks vaadatud, siis oleks pidand mõõnma, et tal selleks küllalt põhjusi oli. To oli vähe masendatud, kuidas?.. on raske nii lustilistele inimestele, nagu teie, sellesarnaseid asju arusaadavaks teha... vähe õnnetu, eks ole? veidi halba ümberkäimist kannatanud. Ah, tõtt öelda, seda kõike ei olnud ta mitte ainult vähe, vaid suurel määral tunda saand, tema seisukord oli, liialdamata, vilets.

Esiteks jõi ta. Sellest aga saab veel kõneldud. Siis, ta oli lesk, üksik ja kõigest ilmast maha jäetud; tal polnud ühtki armastajat hinge maa peal. Tema naine, üks sündind Lebzelt, oli temalt võetud, kui see poole aasta eest temale ühe lapse kinkis; see oli kolmas laps ja sündis surnult. Ka kaks teist last olid surnud: üks difteriiti, teine ei millessegi ja hoopis ei millegisse; võib olla üldisse armetusse. Sellest veel mitte küllalt, pea pärast seda oli ta omast kohast ilma jäänd, oli häbis-tavalt ametist ja leivast minema kihutatud, ja see oli tihedas ühenduses kirega, mis tugevam oli kui Piepsam.

Ennemalt oli ta oma kirele veel vastu pan-na suutnud, ehk ta küll ajuti langes ja mõõdu kaotas. Kui ta aga naisest ja lastest ilma jäi, kui ta ilma pidemeta ja toeta, kõigest poolehõiust lagedaks tehtult üksi maailma jäi, siis oli pahe tema üle võimust saand ja tema hingelise vastupanujõu ikka enam ja enam murd-nud. Ta oli ametnik ühes kinnitusühingus ol-nud, mingi kõrgemajärgulise kopistina, 90-ne margalise kuupalgaga puhtas rahas. Aru-pidamisvõimetuse seisukorras oli ta mõningad jämedad vead teinud ja pärast mitmekordist manitsemist kui sootuks kõlbmatu lahti lastud.

EI OLE LEIBA

kodus — seda juhtub õhtutel sagedasti: aeg on hiline, poed on juba kinni ja eilne leib on kivi-kõvaks kuivanud. — See oli endisel ajal. Nüüd ostetakse poest tervest rukkiterast valmistatud „Pain normal“ linnasleiba, mis mitu nädalat värsket seisab, millepärast teda ka alati tagavaraks hoida võib, ilma et see leib oma toreda ja isäratava maitse kaotaks.

On selge, et selle tagajärjena mingit moraalset tõusu Piepsamis ei võinud tulla, et ta nüüdsest peale ennemini täielikult kadule langes. Peate nimelt teadma, et õnnetus inimese enesetunde tapab — on ikka kasulik veidi arusaamist sarnastes asjades omada. Sellega on niisugune iseäralik ja õudne lugu. Ei aita midagi, et inimene enesele oma ilmsüütust kinnitab: enamasti hakkab ta ennast oma õnnetuse pärast põlgama. Enesepõlgus ja pahe aga on kohutavaimas vahekorras, nad toidavad teineteist, nad töötavad üksteise kasuks, et otse õudne. Nii oli ka Piepsamiga lugu. Ta jõi, sest et ta end ei austand, ja ta austas end ikka vähem ja vähem, sest et tema ikka uuesti korduvad langused tema eneseusalduse hävitasid. Kodus, ta riietekapis seisis hariplikult pudel mürrkollase vedelikuga, hukutava vedelikuga, ettevaatusest ei nimeta me mitte selle nimē. Selle kapi ees oli Lobgott Piepsam sõna tõsisel mõttes juba põlvili lamanud ja oma keele veriseks hammustand; ja siiski oli ta lõpuks allund... Me ei jutusta teile mitte healmeelisel sarnaseid asju; kuid nad on ikkagi õpetlikud. — Nüüd kõndis ta teed surnuaiale ja torkles oma musta kepiga enese ette. Leeve tuul mängles ka tema nina ümber, kuid ta ei tunnud seda. Kergitatud kulme alt vahtis ta tühjalt ja nukralt maailma, üks vilets ja kadunud inimene. — Äkki märkas ta enese taga mingit kobinat ja kuulatas: pehme sahin ligines kaugelt suure rutuga. Ta pööris ümber ning jäi seisma... See oli jalgratas, mille gummistik rigises kergelt kruusitatud teel, ja mis täies hoos ligines, siis aga oma käiku aeglastas, sest et Piepsam keset teed seisis.

Sadulas istus noormees, üks poiss, üks muretu turist. Ah, minu jumal, tal polnud mõtetki end selle ilma suurte ja toredate hulka lugeda! Tema masin oli keskmist sorti, üks-pulha missugusest vabrikust, ratas, mille hind, hea õnne peale öeldud, kakssada marka. Ja sellega väntas ta veidi maad mööda ringi, linnast reipasti välja, välkuvate pedaalidega jumalavappa loodusse, hurraa! Ta kandis kirjut särki ja halli kuube selle üle, spordikamasse ja kõigeninakamat mütsikest kogu ilmas — üht nupukat mütsikest, pruuniruudulist ja nõõbiga pealael. Selle alt aga paistis üks kahu, paks mütsakas ruugeid juukseid, mis otsaesise kohal tutina üles hoidus. Tema silmad olid sädesinised. Ta tuli sõites nagu Elu ise ja kõlistas; aga Piepsam ei astunud karvavõrdki teelt kõrvale. Ta seisis paigal ja vahtis sellele Elule ilmet muutmata otsa.

See viskas talle pahase pilgu ja sõitis tast aeglaselt mööda, mispeale Piepsam samuti

hakkas edasi liikuma. Kui sõitja aga juba mööda oli jõudnud, lausus Piepsam pikka ja rõhutades:

„Number üheksatuhatseitsesadaseitse.“ Siis pigistas ta huuled kokku ja vaatas otse enese ette maha, kuna tundis, kuis Elu pilk teda hämmastanult tunnistas.

See oli enese istmel ümber pööranud. hoidis ühe käega tagant sadulast kinni ja sõitis üsna tasa.

„Kuidas?“ küsis ta...

„Number üheksatuhatseitsesadaseitse“, kordas Piepsam. „Oo, ei midagi. Annan Teid üles“.

„Teie annate mind üles?“ küsis Elu, pööras end veel rohkem ümber ja sõitis veel tasemini, nii et ta tugevasti pidi tüüriga kahele poole balanseerima...

„Jah, muidugi“, vastas Piepsam viie või kuue sammu kaugusest.

„Miks?“ küsis Elu ja astus rattalt maha. Jäi seisma ning näis väga ootevalmis.

„Seda teate te ise küll väga hästi“.

„Ei, seda ei tea ma mitte.“

„Te peate seda teadma.“

„Aga ma ei tea seda mitte“, ütles Elu. „ja see huvitab mind ka äärmiselt vähe!“

Sellega pöördus ta jälle oma ratta poole, et edasi sõita. Ta polnud tõesti mitte suu peale kukkunud.

„Ma annan Teid üles, sest et te siin sõidate, mitte seal kiviteel, vaid siin, sel surnuaia teel“, lausus Piepsam.

„Aga, minu herra!“ ütles Elu pahase ja kannatamatu naeratusega, pöördus jälle ümber ning jäi seisma... „Te näete siin jalgrattajälgi kogu teel... Siin sõidab igauks...“

„See on mulle üsna ükskõik“, vastas Piepsam, „ma annan teid üles.“

„Noh, tehke siis, mis teile lõbu valmistab!“ hüüdis Elu ja tõusis rattale.

Ta tõusis tõesti rattale, ta ei blameerind end mitte, tal õnnestas see hästi; ta lükkas end ainult kord jalaga maast lahti, istus kindlalt sadulas ja hakkas jälle kiiremat sõitu tegema, mis tema temperamendile vastas.

„Kui te nüüd veel siin edasi sõidate, siin, surnuaia teel, siis annan ma teid päris kindlasti üles“, kõneles Piepsam kõrgendatud ja väri-seval häälel. Aga Elu ei pannud seda hoopis miskiks; ta sõitis kasvava kiirusega edasi.

Kui te sel minutil Lobgott Piepsami nägu oleksite näind, te oleksite rängasti kohkund. Ta pigistas huuled nii kindlasti kokku, et tema põsed ja isegi hõõguv nina üsna viltu tõmbusid, ja alt ebaloomulikult kõrgele tõstetud kuldude vahtisid silmad kaugenevale sõiduriis-

tale järgi. Äkki sööstis ta edasi. Ta tormas selle lühikese maa, mis teda rattast lahutas, kiirelt ja haaras kinni sadulataskust; kinnitas enese mõlema käega selle külge, otse rippus selle küljes, ja endiselt üliinimlikult kinnipigistatud huulil, tummalt ning metsiku ilmega silmis, kiskus kõigest jõust balanseerivat ja edasipüüdvat ratast tagasi. Kes teda nägi, võis hakata kahtlema, kas oli tal kuri nõu noormeest takistada edasisõitmast, või oli teda vallanud himu end lasta kaasa vedada, tagant peale hüpata ja ühes sõita, samuti veidi maad mööda ringi vändata, välkuvate pedaalidega jumalavappa loodusse, hurraa!..

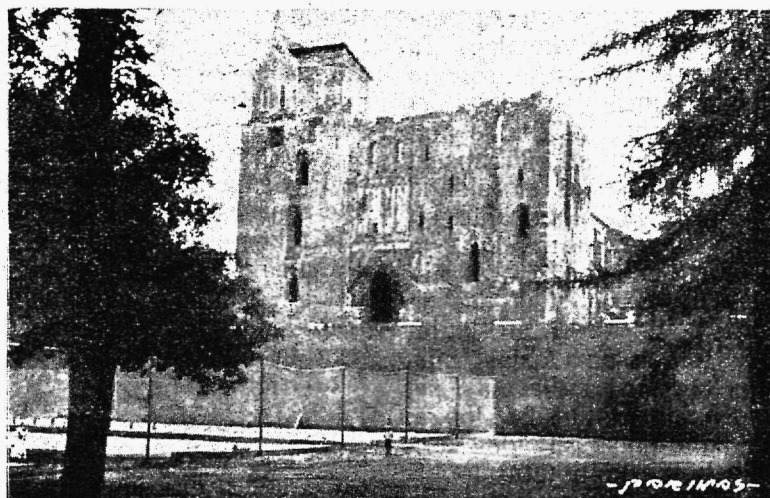
Ratas ei võind sellele meeleheitlikule

kord ja istus kindlasti sadulas, ning masin oli silmapilk tema võimuses. Piepsam nägi tema selga ikka rutem ja rutem kaugenevat.

Ta seisis paigal, ähkis ja põrnitses Elule järele... See ei kukkond, talle ei juhtunud mis-kiit äpardust, ei lõhkend ükski gummi ega polnud ühtki kivi tee peal ees; vedurjalt sõitis ta edasi. Nüüd hakkas Piepsam karjuma ja sõimama — mõirgamiseks võis seda nimetada, see polnud enam inimese hääl.

„Te ei sõida edasi!“ karjus ta. „Te ei tee seda mitte! Te sõidate seal kiviteel, aga mitte siin teel surnuaiale, kuulete mind?!.. Te tulete maha, silmapilk tulete maha! Oh! Oh! Ma annan teid üles! Ma kaeban te peale, ah,

Foto Parikas

Tartu Toomkiriku varemed.

koormale kaua vastu panna, ta seisatas, ta kaldus, ta kukkus ümber.

Nüüd aga sai Elu jämedaks. Ta oli ühe jala peale püsti sattunud, sirutas parema käe välja ja virutas herra Piepsamile sarnase hoo- bi rinda, et see mitu sammu tagasi tuigerdas. Siis hüüdis ta ähvardavalt paisuval häälel:

„Olete küll purjus, mees! Kui teil, kummaline subjekt niisugune, veel kord pähe tuleb mind takistada, siis lõõn teid vaese omaks, kas mõistate? Ma taon te kondid puruks! Võtke seda teatavaks!“ Ja sellega pööris ta herra Piepsamile selja, tõmbas vihase liigutusega mütsikese kindlamini pähe ja asus jälle rattale. Ei, ta polnud sugugi suu peale kukkond. Ka ebaõnnestas tal pealeastumine sama vähe kui ennist. Ta lükkas jälle ainult üks

sa taevane jumal, kui sa rattalt lendaksid, kui sa ometi lendaksid, sina tuulispüks, küll ma sind sõkuksin, saapaga näkku sõkuksin sind, sa neetud jõnglane...“

Eales polnud sarnast nähtud! Kiruv mees teel surnuaiale, mees, kes paistetanud päi mõirgab, mees, kes sõimamisest otse tantsib, kukerkuutleb, käte ja jalgadega ringi vehkleb ja ennast pidama ei saa! Sõiduriista polnud enam nähagi, aga Piepsam märatses ikka veel endisel kohal.

„Pidage teda! Pidage teda! Ta sõidab surnuaia teel, mis?! Sa kelm! Sa jultund kol- lanokk! Sa neetud ahv! Sädesinised silmad, küll ma sind nüpeldaksin, sa edev koer, sa loll tuulekott, sa tola, sa ogar kergats... Maha! Silmapilk maha! Kas siis keegi seda maita

kraavi ei viruta?!.. Või lusti sõitma, mis? Teel surnuaiale! Rebige ta ometi maha, see neetud lõkats! Ah... ah... kui ma su kätte saaksin, kas mitte või? Ja veel mis? Kaapigu kurat su silmad peast, sa ogar, ogar, ogar kergats!....“

Piepsam võttis nüüd kõnekäänud tarvitusele, mida võimata edasi anda, ta suu vahutas ja ajas kärtsend häälel kõige häbematumaid sõinusõnu välja, kuna tema kehaliigutused ikka pöörasemaks muutusid. Paar last tulid korvi ja pintsherikoeraga kiviteelt alla; ronisid üle kraavi, piirasid karjuva mehe ümber ja vahtisid uudishimulikult tema moonutatud näkku. Mõned inimesed, kes seal taga ehituste juures tööl, või parajasti oma lõunavahe-aega olid algand, panid samuti asja tähele, ja mehed, nõnda kui ka krohvijad naised tulid salga juure. Aga Piepsam märatses ikka edasi, tema seisukord läks ikka halvemaks. Ta raputas omas sõgeduses ja hulluses rusikaid vastu taevast ja igasse suuna, siples jalgadega, keerles iseenda ümber ringi, nõtkutas põlvi ja ponnahtas jälle üles suurest püüdmisest võimalikult valjusti karjuda. Ta ei pidand viirugi sõimamises vahet, ta läbes vaevalt hinge tõmmata, ja tuli imeks panna, kust ta need sõnad kõik võttis. Tema nägu oli kole-dasti tursund, silinder kuklasse nihkund, ja tema lahtine särgiesine ronis vesti alt igale poole välja. Seejuures oli ta oma asjast kõrvale kaldund ning mis ta suust välja ajas, sel polnud enam vähematki ühist juhtund looga. Ta andis mõista oma pahe-elust, segades sekka jumalasõna, ja seda kõike kõlbmatust toonis ning sõimuga rõvedalt läbipõimitult.

„Tulge aga siia, tulge aga kõik juure!“ mõirgas ta. „Mitte teie, mitte ükski teie, ka kõik teised, teie mütsikestega peas, ja sädesiniste silmadega. Ma tahan teile kõrvu karjuda tõesid, et te igaveseks kohkute, te kehkenpüksid!... Te irvitate? Kehitate õlgu?... Ma joon... muidugi, ma joon! Ma lakun isegi, kui teada tahate! Mis see tähendab?! Pole veel kõik päevad otsas! Ma ütlen teile, päev tuleb te viletsad jätised, kus Jumal meid kõiki saab kaaluma... Ah... Ah... inimese poeg tuleb pilvedes, te ilmsüütud kelmid, ja tema õigus pole mitte siit ilmast! Ta heidab teid sügavamasse pimedusse, nolbakas pesakond, kus on hulgumine ja...“

Ta oli nüüd juba kaunis tihedast inimeste hulgast ümber piiratud. Mõned naersid, ja mõned vaatasid talle kortsund kulmul otsa. Oli veel rohkem töölisi ja krohvijaid naised ehitustelt juure tulnud. Üks hobusemees oli vankrilt maha ronind, vankri kiviteele jätnud ja, piits käes, üle kraavi ligi astund. Üks mees raputas Piepsami varukast, aga see ei aidand midagi. Salk möödamaarsivaid sõdurid sirutas naerdes kaelu Piepsami poole. Pintsher ei jõudnud end enam pidada, sikutas esimesed jalad vastu maad ja hulus, saba jalge vahel, talle otse näkku.

Äkki karjatas Lobgott Piepsam veel kord kõigest jõust: „Maha, silmapilk maha, sa ogar kergats!“ tegi õhus käega suure kaare ja langes endasse kokku. Ta lamas maas, järsku vaikinult, nagu must hunnik keset uudishimulisi. Ta koolutatud silinder lendas eemale, kargas korra veel maast üles ning jäi siis samuti lamama.

Kaks müürseppa kummardusid üle liikumatu Piepsami ja pidasid juhtumise üle töömeestele omases tõsisel ja mõistlikul toonil aru. Siis tegi üks nendest minekut ja kadus kiirelt. Mahajäänud tegid oimetuga veel mõned katseid. Üks puserdas talle lähkrist vett näkku, teine kallast pudelist viina peole ja hõõrus sellega ta meelega. Kuid kõik see vaev jäi tagajärjetuks.

Nii möödus vähe aega. Siis kuuldus raste põrinat ja üks vanker ligines mööda kiviteed. See oli sanitäärvanker ja ta peatas sündmuse kohal: kaks ilusat väikest hobust ees ja kummagil pool arutu suur maalitud punane rist. Kaks meest kenus mundreis ronisid pukilt alla, ja kuna üks vankri pära juure astus, et seda avada ning liikuvat voodit välja tõmmata, hüppas teine surnuaia teele, lükkas vahtijad kõrvale ja tassis ühe rahvaseast mehe abiga Piepsami vankrini. Ta asetati voodile ning lükati vankri sisse nagu leivapäts ahju, mispeale üks jälle kinni kukkus ja mõlemad mundrimehed pukki ronisid. See kõik sündis suure kärmalisusega, paari vilund võttega, tipp-topp, nagu ahviteatris.

Ja siis sõitsid nad Lobgott Piepsamiga minema.

Tõlkind **M. Under.**

KANAMUNAD.

Georg Ruseleri muinasjutt.

Ei tahaks võimalikuks pidada, aga ometi oli kord aeg, kus eesel oli loomade kuningaks ja teised pidid sellega leppima; sest ahv oli kantsleriks ja härg sõjaministriks ning terve ta sugulaste kari oli talle abiks. Kukkk teenis ülemkammerherrana ja kõik kirjutaja kohad üle riigi olid kanade käes; sest eesel armastas kanu sellepärast, et nad ilusaid valgeid mune munesid, mitte liiga suuri, ega ka väikseid, — need olid parajad, korralikud kanamunad, päris süütumad, milledest ikka ainult taltsad kanapojad välja tulevad.

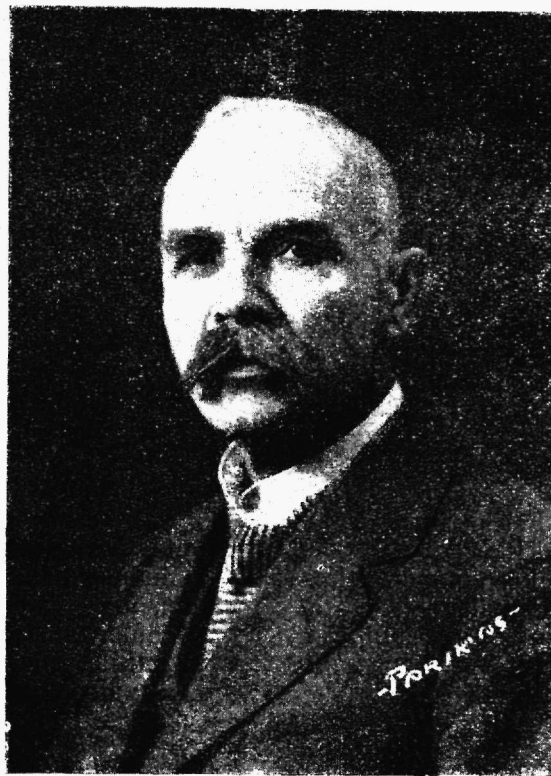
Kui nüüd kuningas märkas, et ta suur ja vägev oli, hakkas ta arvama, et ka vaimud ta käsualused on ja tahtis korraga, et kõik riigialamad üht usku ning üht arvamist pidid omaks tunnistama. Sellepärast käskis ta, et kõik loomad, kas suured või väikesed, kõrged või madalad, nelja- või kahejalgsed, pidid edaspidi munema — ühesuguseid mune ja nimelt kanamune.

Suur ärevus tõusis selle peale loomade riigis; aga et kahekordseks kõvendatud härgadest vahipostid omi ähvardavaid piikisid võitlusvalmis seadsid, oldi sunnitud suud pidama ja katsuma, kuidas seaduse täitmisega toime saada. Ainult ühel küünis häbematust oma häält uue korralduse vastu tõsta, see oli väike varblane. Ta kisas, kuningas käskigu ometi sõjaministrit ja ta hõimusid enese isikus rahvale ette teha, mida seadus nõuab. Selle eest anti ta kohtu kätte ning see otsustas, et munemine polegi üldse härgade ülesanne ja sellepärast olla varblane majesteedi haavamises süüdi.

Teda tallati lihtsalt surnuks ja nii pidi ta siit peale suu pidama.

Pärast seda vahejuhtumist läks kuningas veel julgemaks ja ta käskis omi alamaid pealinna riigipäevale tulla; seal pidid nad siis kõik seletama, kas nad on nõus kanamune munema, või mitte. Ja nad tulid truil, lõvi ja koer, lammas ja siga, tuvi ja hani, isegi kotkas tuli lennates.

Foto Parikas.

Luuletaja K. E. Sööt,

saab teisel jõulupühal 60 aastat vanaks.

Kuningas istus kõrgel aujärjel, mis oli üles ehitatud puha jänesse pealuudest; seljas oli tal purpurmantel, mida ta riigi ühendatud lamabad talle olid kinkinud. Hääleta vaikus levines üle suure välja; valitseja paremal käel seisis norus peaga härg ja ta silmist paistis verekarva läige. Pahemal käel aga kehkles uhkelt ahv suure autähenga rinnas ja pergamendirulliga käes, millelt ta kõik nimed valjusti ette luges. Kõige esiti hüüti lõvi; see lähenes aeglaselt trooni astmetele ja ahv küsis: „Kas olete nõus kõigekõrgema käsku sõnakuulmises vastu võtma ja edaspidi kanamune munema?“

Lõvi ei vastanud kohe; sest viha nõõris ta kõri kinni. Vähe aja pärast ütles ta: „Ma sooviks enesele tunnikest mõtlemisaega.“ Ja pööris tagasi oma kohale. Koer aga hüüdis: „Kas nüüd kanamune või pardimune, minul üks kama kõik! Kunin-

gas, mu isand käseb, järjelikult munema kanamune.“ Kui härjad seda kuulsid, ammusid nad heakskiitvalt ja kuningas noogutas armulikult pead sõnavõtliku meelsuse pärast ning laskis kõrvu heasoovilikult alla langeda. Nüüd ei olnud enam pidamist, jänes, kits, hunt, hääne, siga ja kaamel,

kõik nad tegid koera auväärt eeskuju järele ja seletasid pühalikult, et valmis on kanamune munema.

Rebane kummardas trooni ees sügavamalt kui teised ja ütles: „Majesteet, mulle saab iseäralist rõõmu valmistama anda kaks korda nii palju, kui nõutakse; mul on neid kodus terved pesatäied!“ Ka lammast vandus, et ta tahab kuninga tahtmist täita; aga tal polnud aimugi sest, mis ta õieti lubas.

Nüüd jõudis kord lindude kätte, need avaldasid oma nõusolekut tasase vastupuiklemisega, sest neil seisis meeles, et nad ju lennata võivad. Tuvi arvas küll: „Mulle näib, et minult liiga palju tahetakse, kuid ma ei jonni, vaid, püüan ausasti täita, mis meilt nõutakse. Hani aga oli väga haavatud ja kaagutas: „Kanamune? Mis see siis tä-tä-tähendab? Ka-ka-kas need on ka kellegi munad?“

Kui härg selle peale ühe sammu lähemale astus ja sarvedega ähvardas, vaakus ta sügavasti hirmunult: Ha-ha-halastust! Ma tahan katsuda ennast kokku võtta ja oma sisemuse peale survet avaldada ja muidugi tulevad siis kanamunad“.

Nüüd kutsuti kotkas. „Vannu ka sina, et sa tahad kanamune muned“, ütles ahv. Kotkas viivitas vastusega tüki aega ja mõnelgi hakkas süda kiiremini lööma.

Vägeva linnu rind tõusis, ta raputas tiibu, sirutas kaela kõrgele ja ta silmad kiirgasid. „Ei“, hüüdis ta valju häälega, „mina ei taha! See on kotka loomu vasta muned kanamune!“ Seega pööris ta põlastusega kõrvale, lõi tiivad laiali ja lehvis minema sinna, kuhu keegi temale järele ei pääsenud, taevakõrguste kaljude poole, sinna, kus oli ta kodu. Ja ta suled läikisid päikese paistel. Eesel ehmatas südame põhjani; lõvi aga müristas: „Kotkal on õigus, kanamunade munemine on alandav, ega sobi meile“. Seega kargas ta trooni najale püsti, valdas kuninga ja kiskus ta puruks. Härjad ei saanud seda takistada, sest nad olid ikkagi ainult härjad ja märkasid vast hulga aja pärast, mis õieti oli juhtunud.

Sest ajast jäi lõvi loomade kuningaks ja kui ta ka vahest mõnd oma alamatest kõhutaiteks ära neelas, siiski ei nõudnud ta ometi kõikidelt, et nad kanamune muneksid.

Tõlkinud I. M.

Merimehe mõrsja laulab:

Kuldlõnga, kuldlõnga ketran ma,
kuis on see lõng nii ilus!
Kuldkoidul ju hakkasin ketrama,
käes hoian veel õhtu kuldvilus —
sest lõngast teeb pidukuube sull' uut
ja pulmakleiti omale pruut —
kus oled, oh tule, mu armas!

Kuldlõnga, kuldlõnga ketran ma,
kuldpisarad voolavad laugel,
kus viibid, mu kuldne kullake, sa,
kui kaugel m'ust oled, kui kaugel?
Ka ootanud, töötanud töötatud a'aks,
et valmis see veimevakk kullane saaks —
ta valmis! — kuid sind veel ei ole!

Kuldlõnga, kuldlõnga ketrasin ma,
ah, kuis nii halliks nüüd muutub!
Kui peaksin ma leinates surema,
mu südant nii valusalt puutub —
sest lõngast saab riie must, linane,
ma panen ta selga endale —
truuks sulle jäädes, läen hauda.

Kuldlõnga, kuldlõnga ketran ma,
kuldjuuksed, mu juuksed, täis kulda
ju halliks hakkavad minema,
lein, mure viib ühes neid mulda.
Oh tule, oh kallista, lahti seo nad,
ju mirdid, mis andsid, neis närbuvad,
jääb valge loor, mõrsja-loor hiljaks!

Kuldlõnga, kuldlõnga ketran ma,
täis ammugi värtna piired,
ja täis mu elutunnid on ka,
kuis olid nad veerema kiired! —
su pääle, o armas, nad mõteldes
nii läksid, kui kuldunenägudes —
ei tulnud, ei tulnud sind enam!

Arthur Turner.

ARARAT.

Arnold Ulitz'i romaan.

Tõlkinud M. S.

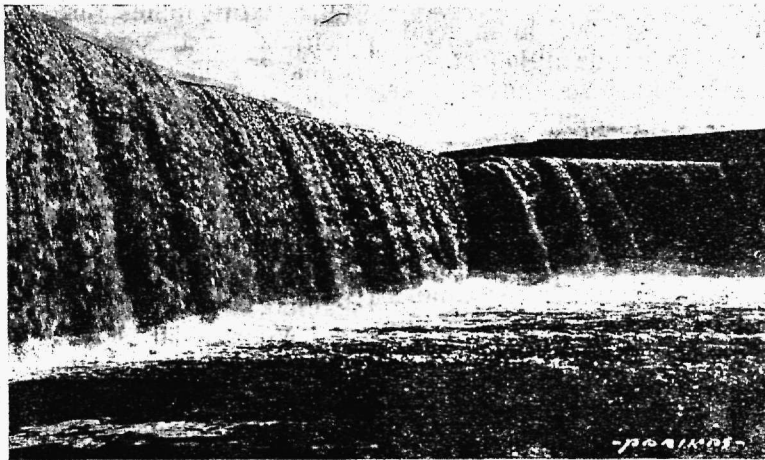
Kohtamine.

Daniel, suure metsa üksik elanik, nägi raskest und, mis tema hinge ja ihu painas. Tema onni tugevad palgid, nii näis talle unes, olid äkki õõnsad, kõva puusüda oli kõdunenud ja tolmuks muutunud ning lebas tuhana maas. Ainult katus oli veel raske ja tugev, kuid seinapalkide armetud koorikud hakkasid murduma. Võimatu oli magajal põgeneda, tema ihu oli

Lämbumise jäle rögim oli ärgateski tema kõrvus, ja nii väga kohutas teda see vägistatud hirmuhäälitsus, et ta sirgelt istukile tõusis ja pead kummardades üle õla piilus nagu seisaks mingi surmaja ikka veel selja taga.

Siis kuulis ta linnukesi metsas, kes juba kolmat aastat aina sama tervitust leelotasid, ja hirmu-kujutelm, mis tema silmi oli tumestanud, lahtus, ning ta märkas puhast rohelist val-

Foto Parikas.

Jägala kosk.

tinaks muutunud, ja liikumatud olid käedki, mis ta näo ette tahtis tõsta, et langemine sootuks ei purustaks nina, otsaesist ja silmi.

Ses suures hädas pidi ta meieisa palvet palvetama, kuid oli selle unustanud. Milline imeõudne seisukord: ta arvas selgesti teadvat, mäherdusi aardeid hing ses palves ihkab, ent ei leidnud sõnu. Ta arvas teadvat, et sel palvel võim oleks langevat katust pihuks purustada ning teda päästa, ja teadis unes ka, et seda Saksa keeles pidi palvetama, muidu ei võtaks jumal palvet kuulda; aga Saksa keele oli ta sootuks unustanud.

Seepärast langes raske katus alla tema peale ja purustas tema ning ta karjatas, kuid karjuvasse suhu langesid talvana palgid, nii et karjatus vaibus röginasse.

gust, mis akna avauste kaudu õnnestavalt sisse voolas; siis haistas ta loomana ja hingas sügavalt õhku, mis oli küllastunud varajase hommiku lille- ning puudelõhnast. Ning ta märkas, et tema käed olid lapselikult ristis, sõrme-otsad hoolsalt sõrmeotste vastas ja pihud kramplikult koos.

See tegi ta segaseks, ta imestas käte ennenägematut asendit. Veel veidi aega laskis ta imet kesta, ainult kramp rauges. Kui ta nüüd uuesti katsus palvetada, suutis ta vaid kogelea, ent teadis et palve väär oli; õigetena näisid ainult sõnad, milledega palutakse igapäevast leiba. Tema suus aga kõlasid sõnad aplamate ja kartlikumatena kui tõepoolest; ta ütles: „Anna mulle igapäev midagi süüa, Jumal!“

„Olen palve unustanud“, urises ta Vene

keeli, ning äkki selgus temale unenäo tähendus. Eelmisel päeval oli ta möllava äikese ajal väike loetlenud, mis mõrtsuka-vihas olid mõirates metsa kohale langenud; ja keset purustatud puude mürinat oli temas teadvus tärganud: Loetlen Saksa keeli! Jah, ta loetles Saksa keeli, tema, kes kolmel aastal sõnagi ses keeles ei olnud kuulnud ega kõnelema.

Mitu tundi oli ta mõttes. Talle näis nagu oleks läbi unenäo määratu hüüe kostnud, mida meele tuletades ta naerda ei tihkanud. Kähku otsustas ta hakata sagedasti valju häälega kõnelema, et emakeelt mitte unustada; ning jälle katsus ta palvetada. Kui ta palveriismete kogelemise oli lõpetanud, hirvitas ta ning lisas juure:

„Katsu kuidagi korda saata, Jumal, et ma jälle tuld leiaks, sest vihm on minu tõrvaahjud uputanud, ja pean pajuoksi nārīma, sest et mul enam lehti pole suitsetada! Ja lase Baguta talumehed hästi norsata, sest öösel hiilin nende üttidesse ja varastan tuld nende ahjudest. Ja aita, Jumal, et ma mõne korjuse juurest paar padrunit leiaks, sest mul on ainult veel neli tükki!“

Kui ta need sõnad kobades aeglaselt oli ütelnud, naeris ta valjusti nagu oleks ta jumalaga nalja teinud, heitis siruli rohuse ja nārīs pajuoksi.

Äkki muutus ta täitsa kangeks ja pajuoks liikumatuks. Ta sulges pooleni silmad ja piilus raismiku serva poole, kus ta maja asus.

Sest mitme versta tagant kostis läbi vaikuse püsside pragin; see ei võinud kusagilt mujalt kosta kui Baguta külast, sest küla oli ainus kogu ümbruses, järgmiseni oli kolmkümmend viis versta. Daniel roomas ettevaatlikult üle raismiku, siis sammus ta sirgelt läbi metsa ning jooksis üle söötide, sest ruttu pidi ta paigal olema, kui talumeeste ja sõdurite korjuste küljest veel midagi kasulikku tahtis leida. Kaenlas oli tal õhuke mõlkiöödud plekkpang, sellesse tahtis ta ahervartelt süsi korjata. Püss rippus seljas.

Kui ta metsa-veerele jõudis, suitsesid orus Baguta rusud. Madalad piklikud kuhjad paistsid põldudel. Metsikud koerad hiilisid ligi, neid sööma, sest kuhjad olid surnud talumehed. Juba hulk koeri oli koos, siis algas põõsastikust uus püssituli. Daniel mõistis sõdurite kavalluse: nad vajasisid värsket liha.

Alles kahe tunni pärast, kui võitlusekära ammu oli hääletusse vaikusse uppunud, roomas ta külla ja kogus tuliseid süsi pange. Puud pani ta varuks valmis ning hakkas siis põlenud majade vahelt otsima, kuid sinna polnud mi-

dagi maha jäänud. Korjused olid kõik alasti, mõned neist kandsid juba nälginud koerte jäledaid hambajälgi. Lõpuks hiilis ta ettevaatlikult põõsastikku, kust viimati paugud olid kostnud ja leidis mitmelt poolt maast üksteist padrunit; iga üksiku juures kisendas ta rõõmu pärast metsikult ning aplalt.

Põldudel oli vili koristatud, kuid hooletult ja rutuga nagu soldati-karjad alati tegid. Tasus vaeva ööseks sinna jääda, et teisel päeval viljapäid koguda. Imehästi magas ta kahe hoone kuumade ahervarte vahel. Uinudes sõi ta tulel küpsetud viljateri. Teisel päeval korjas ta viljapäid.

Keskpäeval ilmus põhja poolt inimene külla. Daniel heitis kohe maha ning jäi varitsemale. Siis ajas ta enda pikkamisi ja kahtlevalt püsti, sest — tõepoolest! — tulijal ei olnud sõjariistu ja ta astus nagu ei tunneks ta kartust. Seljas oli tal kott, milles raskeid varandusi ei võinud peituda, sest mees kõndis täitsa sirgelt, — tema pea oli veidi kuklaski nagu puhuks lõbus tuul temale näkku. Isegi keppi temal ei olnud, käsivarred liikusid kärmelt nagu poisikesel; Daniel ütles sügava imestusega: Jalutaja! ning siis, kobades, naeratusega veel kord Saksa keeles: Jalutaja! Kuigi võõras välispidi metsik näis nagu kõik inimesed tol ajal: karvane, korpas, täitanud ja tiheda sõnniku-korruga kaetud.

Võõras jäi seisma ja soendas pihupesi ahervarte kohal; Daniel nägi et ta sealjuures kõneles, ei kuulnud aga mingit häält.

Et täielikule kindlusele jõuda, kargas ta hoolimata ägedusega püsti, raputas püssi ja käskis meeletult kisendades paigal seista. Ent jalutaja oli tõepoolest kummaline mees; ta ei heitnud kohkudes maha nagu iga teine oleks teinud, kaasinimest kohates; ta ei otsinud peidupaika, ta ei näinud midagi teadvat sõjast ega tapmisest. Ta käänas ainult pead, kuid soendas käsi süte kohal edasi; võib isegi olla, et ta naeratas, sest tema valge habeme otsad liikusid vähe.

„On sul sõjariistu?“ kisendas Daniel.

„Milleks peaks mul sõjariistu olema?“ vastas võõras.

Siis naeris Daniel kõvasti ja läks muretult lähemale.

„Naersid,“ ütles võõras, „ja olgugi et inimest naersid, — naer on hea ning tänapäev haruldane, pealegi polnud su naerus palju pilget. Usun, et imestasid.“

„Talupoeg sa ei ole. Mees, kes sa oled? Imestan tõesti.“

„Olen juut. Olen õpetaja. Mu nimi on Manasse.“

„Oled juut — ja elad veel? Arvasin, et kõik olete tapetud.“

„Veel mitte kõik, veel mitte kõik.“ naeratas õpetaja: „kuid vähe on meid tõesti alles jäänud.“

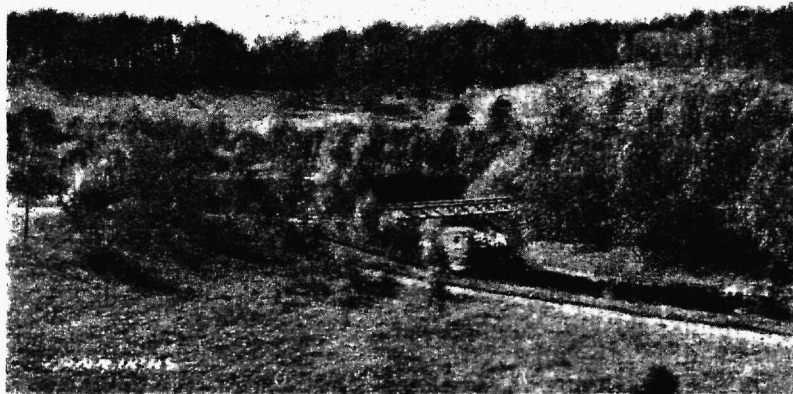
„Ja sa rändad läbi Venemaa nagu jalutaksid, sõjariisteta ning suurema varustusega pambus?“

„Ah,“ hüüdis ta: „Oota, võin sulle praegu muretseda, Manasse!“ Ta kargas üles, pistis käe auku ja kiskus turtsuva kassi välja. Ainsa käeliigutusega purustas ta kassi kaelaluu ning võttis noa et looma nülvida ja puhastada.

„Mina seda ei söö,“ ütles juut: „ega istuka su juures, kuni rooga võtad. Sest kass on roojane loom.“

Daniel naeris.

Foto Parikas.

Eesti maastik (Oru, Jõhvis).

Manasse noogutas pead ning uuris Danieli silmi pilgul täis headust ning tarkust. Daniel kohmetas pilgu all ning ütles:

„Sind kohata on mulle suur, suur rõõm. Kolmel aastal pole ma kedagi näinud, kes mitte poleks tapnud.“

„Ja sina ise, vend?“ küsis õpetaja.

„Mina lasksin, sest et muidu teine oleks mind lasknud. Olen teinud, mis kõik tegid.“

„Tule, istugem soojale maapinnale. Kõnelegem seltsis ehk vaikigem; mõlemat on hea teha, kahekesi olles.“

Ja nad istusid rusude vahele; nende ümber kerkisid tules mustaks suitsunud korstnajakad, lõppedes neljakandiliste korstnatega. Ümberkaudu oli sinakalt suitsev tuliase, veidi eemal hävitatud põllud, kaugemal avar lagendik ja selle taga must mets. Daniel vaatas üles ja nägi ahju-riismete avausest rohekat silma sätendavat.

„Ma pole ammu liha saanud. Kassist saab küpsis.“

Tema silmad virvendasid, hambad näisid valgematena ning metsikumatena; nii suur oli ta rõõm. Ta astus lähema maja rusude varju ning valmistas toidu. Ta pani liha tuliste sütele, kuni see küps oli. Siis sõi ta nagu loom, suuri suutäisi aplalt teravate hammastega puredes. Siis jooksis ta ahju-rusude juurest ahju-rusude juurde, püüdis kasse, mis sinna varjule olid pugunud, ning rõõmustas meelelt nahkade üle, sest mõne kuu pärast algas talv.

Äkki kohtas ta enda jahikäigul õpetaja, kes ahju-rusude ees seisis.

„Ära siia tule, ütles õpetaja paremat kätt tõstes: „siin puhkab ema kuue pojaga.“

Ta pööras ümber ja vaatas enda armulikkude silmadega pimedusse; Daniel kummardas juudi kõrvale ja vaatas ning kuulas; siis märkas ta õrna kahinat ja kuumemana süsine-

nud palkide lõõmast tungis august teistsugune soojus: elavate ihude soojus, ema- ja laste-soojus. Daniel värises.

„Ma ei tapa neid,“ sosistas ta.

Mehed istusid ja vaikisid kaua. Viimaks hakkas õpetaja kõnelema:

„Isand, sa näed kõik hästi ja põhjalikult: ükski asi pole sinule liig kaugel! Perspektiiv ei tohi sulle viperusi teha, sa näed Jeruusalema ja Moskvat, mis maha põles. Sinu ees kummub tasane maa kuuliks, sina aga oled kõige keskpaik ja tuum. Meeter ja verst ning miil, nii erinevad kui need ka on, alati on need sinu suuruse raadiuseks.

Isand, sa näed hõõgivate tuhahunnikute vahel kahte inimest ja tunned nendest headmeelt, sest tõesti! midagi haruldast on sündinud nende hingedes: nende südamed ei ihka tappa!

Isand, sinu ilm määratseb iseenda ja sinu vastu! Isa varitseb poega, et teda tappa, sest poeg on leivakooriku peitnud ja varjab seda kasuka all rinnal. Ja poeg ootab, kuni isa tema kõrval magab, ning tapab isa, sest isa varjas surnud rottii, et seda hommikul üksinda süüa.

Isand, naised sünnitavad ja söövad iseendi sugu. Koerad muutuvad huntideks, sead metsloomadeks, kes inimkorjuseid söövad ja elavatele kallale tungivad. Varesed on rammusamad kui iial enne. Kus enne lookesed elasid ja ööpik, seal pesitseb kull, sest igalpool aasadel ja põldudel vedelevad raisad.

Isand, sinu ilm määratseb nalja pärast ega tea enam, et maa vilja kannab, kui aga seemet külvatakse! Sest inimekäed on liig hästi õppinud tapariistu käsitama, ent külvamise on nad sootuks unustanud. Nii meeletu on ilm, et inimesed ennem kärvavad, kui tööd teevad.

Sõda, mäss, nalg ja taudid rändavad aastat kümme mööda maad; kuid sinu silmis on pikk viletsusaeg ainsa minuti kestnud. Näed juba aegiärku, mil jälle rõõm saab rändama lippude ning lauludega!

Isand, sa lased inimesi elada, kes veel loota suudavad. See on sinu arm ja töötus!

Isand, näed kahte inimest kõrva lamevat — ja nende südamed ei ihka tapmist. Kui suur peab olema sinu rõõm! Ohverdame sulle selle rõõmu. Önnista meid.“

Siis vaikis Manasse. Daniel oli pea kuulatades viltu käänanud; nüüd, mil ümberkaudu jälle suur vaikus valitses, kohkus ta ja keeras pea kähku ülespoole, nagu oleks ta kogu aja üles tühjusse vahtinud. Ta vaikis.

Õpetaja aga naeris tasa, nagu riskeeriks ta veidi nalja Isanda, oma Jumalaga, ning ütles:

„Need mõlemad ei ihka tappa, ning ometi on teine juut ja teine näljane. Kuid näljane ei tapa juuti ja juut ei katsu näljast tüssata. See aiab sind vist küll naerma, isand? Lõbusad päevad on veel tulemas!“

„Ma ei ole näljane.“ urises Daniel.

„Ja surmasid ometi nii palju kasse?“

„Tagavaraks. Ja soojade nahkade pärast.“

„Ema aga säästsid. Miks?“

„Kargan üles ja murrann tal kaelaluu ning viskan pojad tulle.“

„Ära karga üles.“ ütles Manasse. „Ei, sa ei karga üles, sest ütlen sulle: et selle kassi säästsid, saab Isand sulle head tegema ja sulle armastuse kinkima.“

„Siis saatku äike nagu eila. Eila raius ta minu suure tamme maha ja viskas mu maja ukse ette. Miks ei istunud ma puu all, siis oleksin surnud, nii oleks ta mulle head teinud.“

„Ta teeb sulle head, usu!“

„Kõneled mahedasti, nagu mõni papp. Viimati kuulsin papi kõnet hulga aastate eest sõjas.“ hirvitas Daniel. „Kuis oskasid nad sõnu kenasti valida! Kuni nad rääkisid, uskusi kõik, sõda olla hea asi. Ainult surijad märkasid valet ja needsid pappe!“

„Olid sõdur? Ega ole nüüd enam sõdurite killas? On ainult veel kahte liiki inimesi: sõdurid — mõrtsukad ja talupojad — varavalvajad. Talupoeg kasvatab nii palju, kui ta süüa jõuab, ja sõdur röövib nii palju, kui talle vaja. Seepärast on alati keegi ülearu ning peab surema.“

„Millest elad siis sina, kui sa ei tapa, Manasse?“ Juut võttis koti ja näitas juuri ning lehti. Daniel sülgas neid nähes ning ütles:

„See oli mu söök, enne kui metsast keldri leidsin. Oli vist varaste kelder, sest leidsin sealt palju sööki ja peale selle kirveid, saage ja nuge ja hulk padruneid ning teise püssi. Hiljem käisin ööseti siin põldudel ja varastasin kartulid ning vilja ja võitlesin talumeestega, kes põldu valvasid. Aga nüüd on talumehed kõik surnud, nüüd hakkavad nende vara otsima; neil on alati sala-augud, kuhu nad häda-ajaks toitu peidavad. Hea, et vihm maapinna pehmeks on leotanud.“

„Siis oled rikas,“ vastas juut: „Ega tarvitse hulgal ajal enam tappa.“

„Mul on metsas ka vilja maas,“ seletas Daniel agaralt: „ja veel sel kuul hakkab lõikama. Sest jätkub kogu talveks.“

„Miks ütlesid seda vihasele häälele?“ küsis õpetaja.

„Ära küsi,“ kisendas Daniel. Juut naeratas ja ütles hellalt, nagu jonnakat last vaigistades:

„Ei, ei, ma ei küsi! Ei, kuid peaksin küsima?“

Siis vaikis ta ning laskis Danieli verd mässata, kuni see sõnades pidi pääsmist otsima:

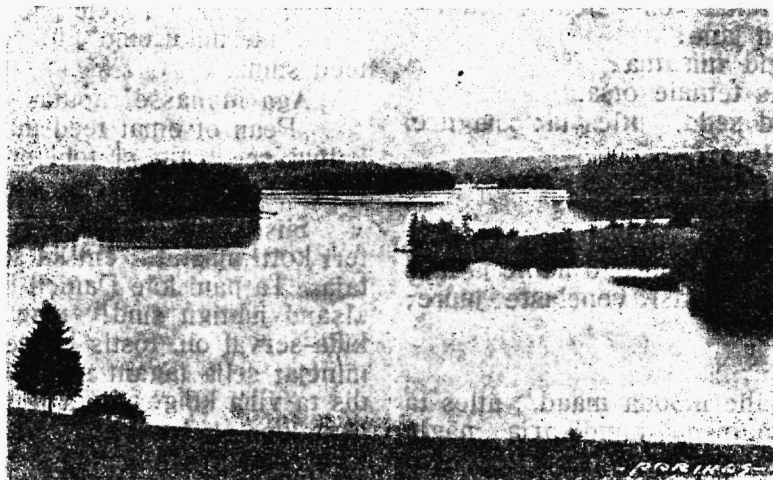
„Oled õpetaja?“ küsis ta ägedalt.

„Oled päris papp,“ ütles Daniel ning sülgas uuesti. Siis vaikis ta, ning õpetaja laskis verd märatseda, kuni see jälle vabanemist otsis:

„On's Jumal olemas, seda tahaksin heameelega teada?“ kisendas Daniel.

„Kes seda küsib, see peab seda tõeks, muidu ei küsiks ta. Önnis oled, et sa veel küsida võid, sest nii tunnustad teda. Kui küsivad: on's õhk olemas? siis tunnustad, et see olemas; sa ei võiks ju küsida, kui sa õhust ei oleks täidetud. Sama oled ka Jumalast juba täitsa täidetud, muidu ei küsiks sa, kas ta olemas.“

Foto Parikas.

Pühajärv.

„Jah.“

„Kus on su kogudus?“

„Surnud. Ja naine surnud. Ja pojad ja tütar, ei tea kus.“

„Kõnelesid Isandaga, Manasse! Mõtlesid sellega Jumalat?“

„Jah.“

Daniel naeris:

„Oled eesel, olgugi sa kaval; ja kuigi sa kenasti kõneled, oled hull, sest Jumalat ei ole.“

Manasse vastas rahulikult:

„Muutuksin kohe loomaks, kui ma teemasse ei usuks.“

„Ja jookseksid siin neljal jalal,“ pilkas Daniel: „nagu minu armsad kassid, kui nad alles elasid?“

„Jookseksin nälja neljal jalal ehk viha neljal jalal, ehk kadeduse, ehk tapmise neljal jalal.“

Muidu oleksid kassi tapnud, olgugi tal kuus last.“

Daniel kargas püsti.

„Lähene ja kägistan ta!“

Manasse sulgus silmad ja palvetas hääletult. Siis heitis Daniel tasa tema kõrvale ja nii ettevaatlikult, nagu võiks maapind vana sängina nagiseda; pea pani ta paremale käsi-varrele. Tund aega ei liigutanud õpetaja; vaikimise sügavus rahustas Danieli. Viimaks küsis ta:

„Ütlesid, Moskva olla maha põlenud! On's tõsi?“

„Ainust maja pole järel,“ ütles Manasse:

„Ainust inimest pole seal enam. Kaheksa tundi hulkusin mööda rususid. Kolme päeva kaugusel ei olnud ümberkaudu ainust inimest näha.“

„Ja kõik teised linnad?“

„Ainult vähesed neist elavad veel. Nendes asuvad sõdurid endi naistega ja töölised, nii palju kui neid veel olemas: nad valmistavad püsse, suurtükke ja püssirohtu.“

„Ja kes teeb riideid ning saapaid?“

„Inimesed ei tarvita enam saapaid; ja riidenärud võetakse surnutelt. Aga surnute riietest ei jätku elavatele enam kauaks; siis jäävad elavad alasti.“

„Ja nii on sinu arvates kogu Venemaal lugu?“

„Mitte üksi Venemaal; ei, ei!“ naeratas juut: „Sakslased tegid, mis meiegi; vabadus läks üle kogu maakera ja nälg käis vabaduse kannul. Inimsilmad on muutunud. Varem põles neis tuluke, — seadusetuluke; see on kustunud ning süttinud on huntide-seadus: mul on nälg, mul on janu!“

„Sakslased tegid niisama?“

Manasse vaatas temale otsa.

„Imelikult küsid seda,“ ütles ta: „nagu ei kuuluks sa venelaste sekka.“

„Olin kord sakslane,“ vastas Daniel.

„Ega läinud enam koju?“

„Kuju! jah . . . Ah, kuidas ma läksin, — vangistusest koju. Kuid seal olid naine ja laps taudi surnud! Tulin tagasi venelaste juure; armastasin neid väga.“

Manasse vabises.

„Taud hulgub jälle mööda maad,“ ütles ta tasa: „Kaksteistkümmend hundikarja nägin ida poole rändavat; hulk toitu peab neid seal ootama. Palju peab idas korjuseid olema; punane kaart aga marsib lääne poole. Hirvus suremine peab alanud olema.“

„Ja kuhu lähed sina?“

„Rändan Jeruusalemma. Töötasin, et rändan jala ega söö muud kui lehti ning juuri.“

Daniel naeris.

„Seda pole praegusel ajal raske töötada. Raudteid ei ole kusagil, hobused on söödud ega vea enam vankrid.“

„Tõsi“, naeratas õpetaja: Selle peale ei mõtelnud ma töötust andes; kuid Isand teab, et teda teenida tahan nii hästi kui suudan. Kui talv tuleb, olen juba soojadel mail.“

Ta vaikis ning unistas. Äkki ütles ta õrnalt:

„Sakslane elab Venemaa metsas ega lähe enam koju. Juut tuleb Valgemere kaldalt ja rändab Jeruusalema. Kõigil teil rändavad juudid. Neid pole enam palju, pea kõik on tapetud, sest rahvad tarvitasid endi vihale ohvrid. Kuid raamatuis oli päev ennustatud; nüüd on

see tulnud ja rändame koju. Teie tugevad maad on lagunud; meie aga leiame ometi endi vana nõrga kodumaa ning teeme selle tugevaks. Rända minuga ja ole meie külaline!“

Daniel võpatas.

„Kardan“, ütles ta.

„Mida?“

„Nälga! Mu kelder on täis; sinu tee aga läheb läbi kõrbe.“

Jälle naeratas Manasse:

„Sul on õigus, vend. Jeruusalem ei ole Saksamaal.“

„Aga kui ka Jeruusalem on hävitatud?“ küsis Daniel.

„Ehitame selle uuesti.“

„Olete väga vaprad.“

„Oleme õppinud kannatama — ja meil on Jumal. Tema on meie jõud ja tarkus.“

„Tule minu onni“, ütles Daniel ja kirjeldas teed sinna.

Aga Manasse raputas pead ning ütles:

„Pea otsemat teed minema, olgu liiv ehk kaljud ees. Ma ei tohi end kuhugi puhkama meelitada lasta, nii olen töötanud.“

Siis tahtis Daniel temale vähemalt viljateri kotti puistata; ent ka seda ei lubanud õpetaja. Ta pani käe Danieli käsivarrele ja ütles: „Isand juhtigu sind!“ ning läks. Kui ta juba küla-serval oli, tõstis Daniel püssi nagu tahtes minejat selja tagant maha lasta. Vilkeks tundis ta viha kõige võõra ja pühaliku vastu, millega juut oli halvanud tema loomu-tungi; aga ta paiskas püssi eemale ja nuttis esimest korda keset üksindust.

Sama päeva õhtul leidis ta küla tagant üksiku kivirünka varjult koopa kartulitega ja teise viljaga ning värskelt tapetud lamba. Ta küpsetas vähe liha ja viskas kassile, et see end toidaks ja poegi suudaks imetada. Ta uuristas kivi teise kiviga õõnsaks ja pani joogiveega looma pelgupaika. Siis läks ta rikkana koju ning süütas veel samal õhtul tõrvaaugu uuesti põlema.

Järgmise kahe nädala jooksul rändas ta sagedasti onni ja küla vahet ning tõi hulga kallist vara keldrisse. Kuid ta ei märganud, et jalajälgedest pehmesse maapinda rada tekkis. See andis ta ära.

Ühel hommikul tulid võõrad raismiku servale ja varitsesid teda. Ta istus parajasti suure tamme tüvel maja ees ning harjutas emakeelt; naerusuul luges ta ühte enda segastest meie-isa palveist, seitset vana palvet väärilt kogeledes ja tosin uusi juure lisades. Uueim palve aga oli: „Jumal, tee et vana juut

õnnelikult oma Jeruusalema jõuaks ja terved majad eest leiaks, et tal liig palju ei tarvitseks ehitada. Sest ta on vana ja sööb lehti ning juuri ega ole nii rammus kui mina.“ Ta koputas vastu enda tüsedat, tugevat ihu ja naeris; nii naljatas ta Jumalaga, kuid naljas peitus igatsus ja häbe-aukartus.

Seal kostis pauk. Kuul surises nagu mürgiputukas meeletult Danielist mööda ning jooksis enda pealuu vastu tugevat puutüve lossi.

Daniel libises puu taha ja piilus ümber ringi, kuid mõlemad võõrad olid sõnajalgade taga varjul. Vihaselt naeris ta: Piiramissõda! ning hiilis maija et keldrisse viivat luuki avada. Aknad mattis ta paksude plankudega kinni, siis laadis ta teise püssi, heitis tammetüve taha ning jäi ootama.

Need, kes endid põõsaste ja sõnajala taha varjasid, olid Aleksander ja Nadjeshda.

Üksteist päeva olid nad teel, kahvatute ja saatanlikkudena viletsusest ning metsikust vaprust. Kole taud oli mehe vallanud ja murnud tema, kes punaväge juhatas. Väeosad kohkusid ja kihutasid ta minema; Nadjeshda aga tahtsid nad endile jätta, sest ta oli ilus. Ent Nadjeshda põgenes ja juhtis haiget läbi metsade. Kolm päeva lamas ta palavikus ja peksis enda märatsevad käed puruks. Kui ta neljandal päeval veel elas, loobus taud temast nurisedes: kehast taud kolme päevaga jagu ei suutnud saada, see oli tugevam kui tema.

Veel kaks päeva ootasid Aleksander ja Nadjeshda. Ning naine magas puus ja sidus ennast rätikuga kinni, sest mehe kõrval ei julenud ta magada, kartes et ta tema tapab ja ta verd joob ning liha sööb, — nii suur oli janu ja nälg. Kuuendal päeval leidis Nadjeshda metsas hulkudes Baguta rusud ja kisendas: „Küla! küla!“ kuigi see oli ainult mustunud

ja suitsunud korstnate rägastik. Ta jooksis Aleksandri juure ja kisendas: „Küla! küla!“ ning mehes löi jõud lõkkele ja naise käe kõrval vankus ta alla legendikule. Kumbki ei tundnud pettumust märgates küla vaid rusuhunniku olevat, sest nad nägid ometi niidetud põlde ning võisid kõrretüükaid närides nälga kustutada.

Paremad ajad algasid sel vilkel. Umbes viiskümmend sammu eemal kasvasid kivi-ribu vahel vabarna-põõsad. „Jookse! jookse!“ käskis mees naist. Nadjeshda jooksis eel, kiirelt ja kergejalgselt kui mees; tal oli hea jooksta, kandis ta ju pükse. Aleksander kuulis teda hõiskavat ja lohistas ennast kahe püssi abil lähemale. Teraselt vaatas ta, kas naine marju ka noppis või ainult ise söi; juba tõmbas ta otsaesine vihase kortsu, kuid ta nägi et naine marju pihku noppis ja pihutäied maha puistas. Rõõmsa ahnusega naeratas mees. Mõnikord aga kugistas naine mehele selga pöörates kogu pihutäie marju alla, nii et kõri valutab ja ta magusa mahla kosutavat maitset vaevalt tundis.

„See on hea,“ ütles mees, heites kõhuli maha marjade kõrvale, sirutas käsivarred ümber marjakuhjakeste ning õgis maast nagu loom. Mõned marjad purunesid vastu aplalt matsutavaid huuli ja määrised karuse habeme tumepunaseks.

„Sööd sina ka?“ küsis ta naiselt, kui viimaks oli söömise lõpetanud.

„Jah, jah,“ vastas naine: „Varsti on mu kõht täis, siis korjan rätikusse.“

Vähe aja pärast võttis ta rätiku peast, nii et mustad vanunud juuksed kampadena õlgadele langesid, sidus rätikunurgad sõlme ning täitis määrinud naru üleni marjadega.

(Järgneb.)

ESIMENE SÕNUM.

K. Kider-Soar.

Minu isa oli kihelkonna mõisate postive-daja. Igal nädalal tuli tal kord väike Hall vankri ette rakendada ja 26 versta maad linna posti järele sõita. Hommikul võttis kiriku „palvetuust“ naela otsast tühja nahkse pauna, kus mõni kirjake soppis kõlkus ja läks, — õhtul tuli ja viskas täie pauna lauale.

Teisel päeval oli orjus minu kaelas: Kõik kihelkonna mõisad tulid läbi käia ja kirjad ümber kanda. Selle eest sain mõisapreilidelt

„väikese posteljoni“ nime, mõnikord peoga usitanud õunu, teisalt tassi kohvi ja tihti koertelt pureda.

Isa sai palgaks 50 rubla aastas, s. o. vähem kui rubla nädalas ühe hobuse- ja kahe inimesepäeva eest, ja sedagi tuli „vöörmündri“ ringkirjaga mõisnikkudelt teiste kihelkonnamaaksude seas rublahaaval norida, kusjuures mõnelt saamata jäigi. Aga ta sai lisaks veel

„Posti Mihkli“ nime, ja ütike, mis ta teise mehe maa peale ehitas, jäi „Posti“ kohaks ja jääbki igavesti.

Postiõhtu oli meile alati üks mõnusamatest. Kui isa postipauna lauale oli visanud, pealmised riided ära võtnud ning varna riputanud, siis kobas ta käsi ikka veel tükk aega taskupidi, kuni ta kusagilt kokkukäkinud paberitopsikese välja tõi. Istus siis ema kõrvale laua taha, arutas paberitopsikul ühe otsa lahti, kust kompvekid nähtavale tulid ja andis sealt emale. „Säh, tõin sulle linnast ometi midagi koa,“ ja siis mulle: „Säh sulle koa, siis jaksad homme kotti kanda.“ Ise tegi näo, nagu

sisu lauale ja hakkas seda siis mõisatekaupa hunnikutesse laduma.

Mitmed saksad olid oma teenijatele „Valguse“ tellinud. Ema haaras kõige enne neist ühe kätte, arutas lisalehe lahti ja hakkas poolelijäänud romaane lugema mida ta siis isale õhtul voodis jutustas, kuni see magama jäi.

Minu huvi oli enam kohalik ajaleht „Saarlane“ ja piltidega kuukirjad ning kõiksugused hinnakirjad või preiskurandid (pärisurandid, nagu neid endamisi nimetasin). Iseäranis „Saarlase“ lugesin hoolega läbi — juhtkirjast kuni kirjavastusteni.

Juhtkirju hakkasin sellest ajast hoolega

Talvine maastik.

poleks suurem and olnudki. Meie aga emaga võtsime, naeratasime ja tänasime.

Isa tegi asjaliku näo, kergendas ühe ohkega südame pealt teeväsimuse, mõtles kord majatalitused läbi ja hakkas siis linna-uudiseid jutustama.

Ema seadis ennast kuulama ja pistis isale ka kompveki suhu. Isa es taha nagu võtta: „Mis sa n'd moole sest siia pistad,“ aga avas ise huuled vastuvõtmiseks. Lõi korraks silmad ema palgele ja — enam vist küll tuikas see magusus ta väsinud rinnaluie all, kui keele otsas.

Pärast õhtusööki koristas ema laua ära, ja laotas puhta lina peale. Isa seadis prillid konksupidi kõrva taha, vabastas postipauna

lugema, kui toimetaja vennaga sõbraks sain ja hiljem ka toimetaja enesega tuttavaks.

Toimetaja oli suur mees, kandis pikki vurrusid, musta raamiga näpitsprille, pikki käharaaid juukseid, kõrget karvamütsi ja saksakasukat. Ta olla enne kohtukirjutaja olnud ja siis ise advokaadiks hakanud, mille kõrval ta ka ajalehte toimetas.

Niisugune suur tarkus äratas minus selle mehe vastu aukartuse. Ja saladuslikult suureks meheks sai ta mu meelest veel pärast seda, kui noorem vend jutustanud oli, kuidas vanem vend ajalehte kirjutab:

„...Siis matab ta aknad kinni, keerab ukse lukku, paneb jääkoti pähe ja siis mõtleb...“

„Aga, miks ta omale jääkoti pähe paneb?“ küsisin, sest see paistis mulle saladuslikult arusaamatu.

„Nu, ja — muidu läheb pea mõtlemisega kuumaks, niisama kui masinavärgid, kui nad kiiresti käivad,“ seletas vend tähtsalt ja lugupeavalt.

Täna hakkasin juba vara isa linnast ootama. Süda võpatas ja põksatas, kuuldes igat vankrimürinat, mis männikust kostus. Ajasin lehma õue ja piilusin ise aiapealt kiriku poole kuni ema lüpsis. Ei lähe tunnid, ei lähe minutid! Ei vaibu päike, ega tule õhtu! Raske oli kanda igatsust ja ootust.

Kunstfotograafia.

Pilvede tants.

See mees pidi tark olema, ja sellest ajast lugesin iga tüki hoolega läbi, kus tema nimetähed all olid.

Nii oli postipäev meile igale omast kohast huvitav ja postipauna sisu kõigile oodatud moon.

Nii oli see enamasti. Aga täna õhtul oli see pisut teisiti ja vähemast mulle äärmiselt põnev.

Täna peab ju isa hoopis teistmoodi olema kui ikka: Vaatab kavalasti otsa ja muigab, kuna silmad paljutähendavalt kõnelevad: „Sinust soab siis koa lehekirjutaja? . . . poleks sust seda arvandki . . .“ Ei viigi ise postikotti tuppa, vaid annab minu kätte: „Säh, sii ta sul on, mine t'aga peale . . .“ ja viib laseb ise hobuse karjamaale. Teab, et mul nüüd süda uudishimust põleb.

Aga, kus peaks ta küll viibima nii kaua? Puusakil vist ise vankril ja loeb lehte ning laseb hobusel lontida. Kindlasti teab ta juba, kui koju tuleb . . . Kõneleb emale ja näitab . . . Loevad kahekesi, imestavad . . . Ei vist emagi keela enam linna kooli minemast . . . Aga, miks ta ei tule!

Viimaks ometi! Ja alles siis, kui juba olin lehma tagasi karjamaale ajanud, sead lauta materdanud ja pudrukutla alla tule teinud ja ema pudru äragi seganud, siis, kui juba hämardas, võttis isa hobuse aiste vahelt nagu ennegi. andis paelapidi minu kätte ja käskis karjamaale viia, ise võttis postipauna kaenla nagu põnnis põrsa ja viis tuppa.

Ta ei ole veel lugenud, ei teagi! . . . Küllap pärast loeb, nii on see veel paremgi. Vast ei teadnudki, et see minu kirjutatud oli, arvas vist, et ei tea, kes kirjutanud. Ennegi kirjutud. Aga kui pärast teada saab! . . .

Emal oli puder laual, piim kõrval ja igal koost omal kohal. Tundsin juba lõhnast, aga ei teinudki isu. Midagi muud oli südame peal.

Isa alles emaga kambris. Postkott seisab eeslaual alles kinni. Käin ümber, nipin siit, katsun sealt, omal süda põleb ja ei püsi vaht:

„Küll on aga täna täis jälle! Ei tea, mis sii sihes on? . . . Ma'p suuda seda homme vedadagi . . .“

„Lähme nüüd sööma, pudru laual. Eks pärast näe, mis seal on“, kutsus ema ja hakkas ise ees, isa järel, tulema.

Emal on pudru kõrvale täna värske püti koorinud ja soolast koorekastet teinud, mis alati magusam olnud, aga iga neeluga nagu lupsatab rinnus midagi, ja tahtsin juba ammugi lõpetada.

Kõik sekeldused on mööda. Ema koristab laua ja isa hakkab koti sisu arutama.

„Täna on Uuelõvele suur post jälle, tuleb sul sinna ilmaotsa ka homme jälle minna“, lausub isa.

„Vaata aga, et Uuelõve koerad sind äe ei söö! Kutsu Tiili kaasa, jätavad sind siis rahule“, hoolitseb ema.

Tiili oli meil väike emane koer, kes tihti kurjade mõisa koerte südamed minu vastu su-

latas. Tema taltsutas niikaua neid, kuni mina toas ära käisin. Kui saia sain, siis oli temal ka sellest pärast teel osa.

Kuid täna oli see ükskõik, mis homme tuleb.

„Kas „Saarlasi“ ei ole?“ küsisin kannatamatusega.

Isa võttis ükskõiksest väikse ajalehepaki ja viskas minu ette: „Säh, sii nad on“.

„Ta ei tea veel midagi“, arvasin ja arutasin lehe lahi.

Süda hakkas kuumemalt peksma, tühjad neelud käisid kurku, põsenukkidesse tõusis tuli.

Silm lendas välgukiirusega üle lehekülje. Korraga viskas üle palge täie leegi, — seal seisiski must valge peal:

„Saaremaalt“. „Valjalast“. Ja siis: „Üks soovimata nähtus seltskonnas“ sõredate sõnodega. Loen ja tähed nagu sätendavad paberil. Kirjutus on peaaegu muutmata, sõnasõnalt nagu kirjutasin, ja all — trükitult „K. K.“

Siia suri silm, nende kahe tähe peale ja edasi enam ei saanud . . . Selgesti paistis nende taga terve nimi, ja seda pidi homme igapäev lu-gema, terve küla, terve ilm! . . .

Ja Olli loeb! . . . Ehk ei pilka nüüd enam, et võtab Jlle Tooma, vana kaheksakümneaastase kirikaia vahi, kes ise liigub nagu surm . . . Mõtleb, et võtabki nüüd mind, aga ei tilka öelda . . .

„Poiss, sa magad!“ hüüab ema.

Ärkan. Polnud see uni. See oli elu.

Panen lehe isa ette poolviltu ja teen õige rahuliku tooni. Aga midagi selle asemel pigistas kõrist sõnad välja: „Näe, sii täna Valjalast koa midagi kirjutud!“

Isa luges, jättis silmad alla nimetähtede peale.

„Teab, kes selle siit koa kirjutand peaks olema?“ mõistatab ema.

„Ei tea . . .“ katsun häält ükskõikseks ja rahulikuks sundida.

„Küllap see vist su e'ese töö on“, mõistis isa, ja suunurgad habeme all liikusid tasa, ning ei võtnudki veel silmi pealt ära.

„Pole see moo üht“, katsusin vastata, kuid siin andis hääl mind täiesti ära.

„Katsu sa, poiss, koa sõhukest asja tegema hakata, et siit lehte panema hakkad! Vaata, et soad veel kaigast külameeste käest! Kas sa sõhukest asja koolis õppimas käid?“

Ema oli väga õnnetu. Isa ei vastanud midagi, kui lehe kõrvale pani ja uuest posti laduma hakkas.

Minu uni oli ööks ja rahu mitmeks päevaks kadunud.

Külas kõneldi minu nime, et ma olla lehte panema hakanud, et ei tea, kas isa selleks mind linnas koolis laskvat käia.

See oli esimene sõnum ja ka esimene aja-kirjaniku „palk“.

JEESUSE LAPSEPÕLI JA NOORUS.

Ernest Renan¹⁾.

Püha Neitsi.

Jeesus sündis Naatsaretis, Kalilea linnakeses, millel enne teda mingit kuulsust ei olnud. Kogu eluajal hüüti teda „natsareenlaseks“ ja ainult väga keerulisel teel sai võimalikuks teda vagajutu järele Petlemmas sündida lasta. Tema sündimise täipealne aasta on teadmata.

¹⁾ Väljavõtte tähtsa Prantsuse kirjaniku Ernest Renani raamatust: „Jeesuse elu“. Renan, sünd. 1823. a., pidi esiti vaimulikuks hakkama, aga pühendas end siis Idamaa keelte õppimisele, reisis Pühal maal, tegi seal uurimusi ja kirjutas Pariisi tagasi tulles terve rea raamatuid ristiusu algaegadest. Need äratasid suurt tähelepanu ja kiriklaste viha, mille tagajärjel Renan professori kohalt pidi taganema. Meil saab veel edaspidi juhust olema tema ülalnim. teosest väljavõtteid tuua.

See oli Augustuse valitsuse ajal, umbes aastal 750 peale Rooma asutamist, väga võimalik, et mõni aasta enne selle ajaarvamise 1. aastat, mida kõik haritud rahvad tema sündimise päevast algavad.

Nimi Jeesus, mis talle anti, tuleb Josuast. See oli õige harilik nimi, kuid pärast taheti selles midagi salapärast leida, midagi, mis la-seks aimata Messias (Matt. I, 21; Luk. I, 31). Võib olla oli see temale enesele — nagu see kõikide müstikute juures ette tuleb — vaimustuse õhutajaks. Nii on ajaloo rohkem kui üks suur tegu, mille põhjuseks saanud lapsele ilma kõrvalmõtteta antud nimi. Tulised iseloomud ei taha selles, mis nad tegema peavad, kunagi juhust näha. Nendele on Jumal kõik kõige seadnud, kõige väiksem asi on neile kõrgema tahtmise avaldus.

Kalilea rahvastik oli väga segatud, mida juba nimi näitas (Gelil haggioim, rahvaste ring). Sellel maal elasid Jeesuse ajal paljud mittejuudid: fõniiklased, sierialased, araablased ja isegi greeklased. Juudi usku astumised ei olnud sarnastes segatud maades mitte haruldased. Selle tõttu on võimatu siin tõuküsimust üles seada, järele uurida, missugune veri selle soontes voolas, kes kõige enam selleks teinud, et inimsoost kaoks verevahed.

Ta tuli rahva seast. Tema isa Joosep ja ema Maria olid inimesed keskseisusest, käsitöölised, kes oma tööst elasid, olukorras, mis Idamaal nii sagedasti ette tuleb ja mis ei ole ei jõukus ega vaesus. Elu haruldane lihtsus sarnastes maades, kus mugavus ei ole tarvidus, teeb peaaegu tarbetuks rikkuse eesõigused ja teeb kõigist vabatahtlikud vaesed. Teisest küljest annab täieline maitsepuudus kunstis ja kõiges, mis maiset elu peenendab, kodudele alasti ilme. Tähelepanemata jättes mustust ja pahaolusid, mis igalpool Islami poolehoidjate seas leida, ei olnud Naatsareti linna ilme Jeesuse ajal vist mitte palju teistsugune

kui praegu. Tänavad, kus ta lapsena mängis, olid kivised rajad ja väiksed lombid, mis onne lahutavad. Joosepi majal oli kindlasti palju sarnadust nende viletsate hurtsikutega, mis valgust ukse kaudu saavad ja ühel ajal on töötoaks, köögiks ja magamiskambriks, mille sisesead koos seisab matist, mõnest kastist, ühest ehk kahest savinõust ja ilustatud kirstust.

Perekond oli õige arvurikas, oli ta ühest või mitmest abielust sündinud. Jeesusel oli vendi ja õdesid (Matt. XII, 46; XIII, 55; Mark. III, 31, VI, 3; Luk. VIII, 19; Joh. II, 12, VII 3—5, 10; Apostl. teg. I, 14), kellest ta arvatavasti kõige vanem oli. Kõik on tundmatuks jäänud, sest näib, et need neli isikut, keda tema vendadeks loetud ja kellest vähemalt üks, Jakobus, ristiusu arenemise esimesil aastail suure tähtsusega oli, tema tädipojad olid. Marial oli tõepoolest õde, kelle nimi ka Maria oli ja kes ühele Alphäusele ehk Kleopasele — mõlemad nimed näivad ühele ja samale isikule kuuluvat — mehele läks. Ta sai emaks mitmele pojale, kes Jeesuse esimeste jüngerite seas tähtsat osa etendasid. Need tädipojad, kes noore Opetaja poole hoidsid, kuna tema vennad tema vastu olid, (Joh. VII, 3), võtsid enesele nimeks „Issanda vennad“. Jeesuse pärisvennad, nagu nende emagi, omandasid alles peale tema surma tähtsuse (Ap. teg. I, 14). Isegi siis ei näi nad nii lugupeetud olnud olevat, kui nende tädipojad, kelle usu vastuvõtmine vabatahtlikumalt sündis ja kelle iseloom ehk ürgloomulisem oli. Nende nimed olid nii tundmatud, et kui evangelist Naatsareti elanikke Jeesuse vendi nimetada laseb, siis enne Kleopase poegade nimed öeldakse.

Tema õed läksid Naatsaretis mehele ja siin saatis ta mööda oma nooreea aastad. Naatsaret oli väike linnake nõos, mis liig avaraks läks mägede kagu poole, mis Esdreloni madaliku põhjas lõpetavad. Rahvastik seisab koos praegu 3000—4000 hingest ja ei ole ka ehk palju muutunud. Talvel on siin kaunis külm. Kliima on õige terve. Nagu kõik tolleaegsed Juudi asukohad, oli ka see linn hunnik korraltuft püstitatud maju ja pakkus küll sama kuiva ja vaest vaadet, mida külad idamaal harilikult pakuvad. Nagu näha, ei lähe need majad mitte palju lahku nendest välise ja sisemise iluta kiviehitustest, mis veel praegu Liibanoni rikkamat osa katavad, mis aga, olles viinamarjade ja viigipuude vahel, õige hästi mõjuvad. Pealegi on ümbrus veetlev, ja ükski koht maa peal ei näi nii sobivat unistustele täielisest õn-

nest kui see. Isegi meie päevil veel on Naatsaret suurepärase elamiskoht, võib olla ainuke paik Palestiinas, kus hing vähe kergendub rõhumisest, mida ta selles võrratus tühjuses tunneb. Inimesed on lahked ja rõõmsad. Aiad on värsked ja rohelised. Antonin, märter 6. aastasaja lõpult, kirjeldab hurmavas pildis ümbruskonna viljarikkust, mida ta paradiisiga võrdleb. Mõned idapoolsed orud õigustavad täieliselt tema kirjeldust. Kaev, mille ääre kord koondus linnakese elu ja lõbus-tuju, on lagunenu. Tema lõhkenud torud annavad ainult veel segast vett. Kuid naiste ilu, kes õhtul siia kogunevad, ilu, mis juba 6. aastasajal tähelepanu äratas ja mida neitsi Maria kingituseks loetakse — on üllatavalt säilinud. Kahtlemata oli Maria igapäev siin, veenõu õlal, ühes oma tundmatuks jäänud kaasmaalastega. Märter Antonin tähendab, et Juudi naised, kes mujal põlgusega kristlaste peale vaatasid, siin täis heatahtlikkust olid. Veel täna on usuviha Naatsaretis vähem elav kui mujal.

Linna silmapiir on kõrgendikust piiratud; kuid kui kõrgemale tõusta kuni kiltmaani, millel alaline tuul puhub ja mis ületab kõige kõrgemad majad, siis on vaade tore. See võluv ring, see Jumala riigi hääll oli Jeesusele aastaid läbi terve ilm. Kogu tema elu läks ainult vähe nendest välja temale lapsepõlves koduseks saanud piiridest. Siin, teisel pool, põhjas, peaaegu Hermoni nõlvakul on näha Keisarea Filippi, kõige kaugem punkt Rahvaste maal. Ja lõunas, Saamaria tõsisemate mägede taga võib aimata kurba Juudamaad, mis kui hävitamise, surma tuulest kuivanud.

Kui kunagi kristlik ilm paremale arusamisele tuleb, mis tähendab lugupidamine alg-tõdedest küsitavate ja tähtsusega pühaduste asemel, mille küljes tooremate aegade vagadus rippus, ja tõsist püha paika tahab leida, siis on see Naatsareti kõrgus, kus ta enesele templi ehitab. Seal, ristiusu sündimise paigas, tema asutaja tegevuse keskkohas, peaks tõusma see suur kirik, kus kõik ristiusulised paluda võiksid. Seal, sellel pinnal, milles puhkab puusepp Joosep ja tuhanded unustatud naatsarealased, kes kunagi orgu piiravast kumerusest üle pole astunud, seal leiaks ka mõtetark kõige parema paiga ilmas, et järele mõtelda asjade käigu üle, et rahustada ja end lohutada jumalikust eesmärgist, mille poole ilm läheb, läbi lugematute õnnetuste, hoolimata kõigest inimlikust tühjusest.

Tõlkinud O. T-n.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel. Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinna Eesti Kirjastuse-Ühisuse trükkikoda. Pikk tän. 2.

Piltidega ilustatud kirjandusline ja
rahvalik teadusline ajakiri

Agu

ilmub Tallinnas uuest nädalast üks kord nädalas.

„Ag u” toob väärtuslikka ja huvitavaid novelle, ju-
tastusi ja romaane, rahvalikke teaduslikke kirjutusi kõigilt
aladelt, arvustusi, pilget, nalja, uudiseid teaduse ja
kultuuri aladelt, pilta jne.

Ajakirjas „Ag u” hakkab ilmuma 1. numbrist peale
Arnold Ulitz'i romaan „Ararat”.

Ajakirja „Ag u”

tellimise hind:

1 kuus	—	120 marka
2	—	240
3	—	360
4	—	720

Üksik number 30 marka.

kuulutuste hind:

$\frac{1}{1}$	lehekülge	3500 mk.
$\frac{1}{2}$	—	1750
$\frac{1}{4}$	—	875
$\frac{1}{16}$	—	220
$\frac{1}{32}$	—	110

Kuulutus tehtiis 100% kallim.

Tellimisi võtavad vastu kõik Eesti wabariigi postkonto-
rid, kõik „Päewalehe” üksikute numbrite müügikohad ja telli-
miste wastuwõtjad.

„Ag u” toimetuse ja talituse on Tallinnas, Pikk tän,
nr. 2, „Päewalehe” ruumides. Kirjade aadress: Tallinn,
„Ag u”.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

to —